

FÅGLAR

i Närke

#1 2021 Från starten #173

Sharon Madsen

Pandemins utmaning är ett tillfälle att tänka nytt

PÅ NOFs senaste årsmöte valdes jag till ordförande för föreningen. Det är en kul utmaning som jag gläds åt att få jobba med. Jag ska göra mitt allra bästa för att den positiva utveckling som NOF har haft den senaste tiden ska fortsätta.

EN UTMANING är att pandemin fortsätter och att vi inte inom överskådlig tid kan gå tillbaka till de invanda formerna där vi träffas och lyssnar på intressanta föredrag om fåglar under trivsamma former.

Lyckligtvis har vi en hårt arbetande styrelse som med gemensamma krafter kommit med nya idéer. Ett exempel på det är de digitala aktiviteterna. Torbjörn Arvidson fick förmånen att starta vår färd genom cyberrymden med en uppskattad bildvisning. Även årsmötet videosändes med möjlighet för alla medlemmar att göra sin röst hörd.

VÅRA FÄRDIGHETER utvecklas och dessa föreningsaktiviteter kan fungera som ett bra alternativ under resten av pandemin. Dessutom finns flera möjligheter att använda tekniken i andra sammanhang inom ramen för NOF. Jag tänker till exempel på utbildningar, kurser och det viktiga arbete som Regionala rapportkommittén Rrk, gör.

En ordförande och personerna i en styrelse för en förening påverkar ofrånkomligt den inriktning som föreningen tar. De fågelintressen som ligger mig varmast om hjärtat är inventeringar av Närkes fågelvärld, och att dela med mig av det jag vet om fåglar. Naturligtvis kommer dessa, mina personliga preferenser, att ge avtryck på den färdriktning som jag vill att NOF ska ta det kommande året.

Jag har i alla år haft en stor glädje av att vara med i inventeringar och inhämta kunskap om sådant som vi inte har vetat tillräckligt mycket om. De otaliga timmarna jag tillbringat i skogen, ensam eller tillsammans med andra, är de mest rogivande jag haft i mitt liv. De

har varit så främmande från mitt yrkesliv då jag oftast befunnit mig i storstädernas larm och bara längtat efter att få sitta på en stubbe med kikaren och kaffekoppen.

Kronan på verket hittills kan man väl säga att utgivandet av boken Närkes Fågelvärld blev. Den är ett utmärkt exempel på hur vi alla som var med lärde oss mer och mer under arbetets gång. Och ändå, till slut insåg vi att det finns så oändligt mycket mer att lära om naturen och de förtrollande varelser vi gillar så mycket, fåglarna.

EN FÖRENING är inte en ordförande och en styrelse. Det är medlemmarna som är kärnan och kraften. Vi är nästan 650 medlemmar och tillsammans ger det oss en anse- nlig styrka.

Alla är välkomna att dra sitt strå till stacken i stort eller smått.

Som medlem kan man vara med och utföra praktiskt fågel- skyddsarbete eller engagera sig i att påverka. Det finns så mycket vi kan och måste göra tillsammans. Snickra holkar, montera dessa i naturen, bygga hussvaletorn, påverka myndigheter för att få igenom våra önskemål om backsvalbrinkar och annat som kräver tillstånd, prata med fastighetsägare om att få

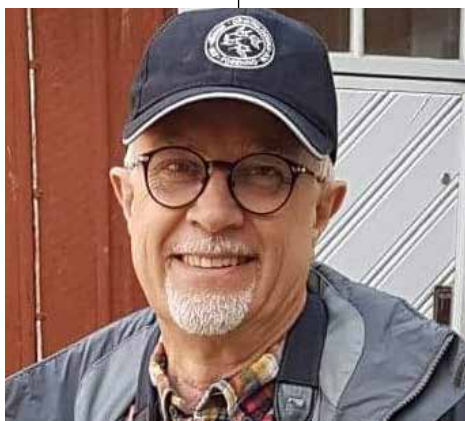
montera häckningslådor för berguv och pilgrimsfalk. Idéerna är många, genomförandet kräver engagemang från många fler för att bli verklighet.

TILL SLUT skickar jag med en uppmaning:

Inventera fåglar i år!

Det är lättare än du tror och det ger ditt skådande så mycket mer när alla de vanliga fåglarna man alltid ser plötsligt blir lika viktiga som årskryssen. Anmäl dig till en av NOFs endagskurser i inventering om du vill ha hjälp på traven!

VI SES där ute i naturen och hoppas att covid-19 snart är historia.

Ronnie Lindqvist
Ordförande, NOF

EXTRA:

INNEHÅLL

i Fåglar i Närke #1.2021

LEDARE: UTMANING ATT TÄNKA NYTT	2	MATS R. OM SINA MÖTEN MED MÄSTER ERIK	14-15
OMSLAGSFÅGELN: ORRE	3	PER SATTE FANTASTISKT EKOREKORD	16
BACKSVALEBRINK ANLÄGGS I OSET	4	CORONA OCH PRAKTVERK PRÄGLADE ÅRET	17
SKAPA RESERVAT FÖR JORDBRUKSFÅGLARNA	5	ALLA VIKTIGA OBSAR UNDER VINTERN	18-20
PORTRÄTTET: ANDERS JACOBSSON	6-8	VÅRENS HETA PROGRAM	21
FINNS DET VILDA RAPPHÖNS I NÄRKE?	9	ALLA VIKTIGA KONTAKTER I NOF	23
NEDÅT FÖR GRÖNSÅNGAREN	10-11	KÅSERI: KAMPEN MOT KRYPEN	24
SKADADE FÅGLAR KLARAS	13		

116 OMSLAGSFÅGLAR - TA LOSS OCH SPARA!

OMSLAGSBILDEN: ORRE (*Lyrurus tetrix*)

TEXT: MARIANNE JOHANSSON AKVARELL: STAFFAN ULLSTRÖM

Att få uppleva orrspel på servintern när spelljudet ljuder över mossen är fantastiskt. Det kluckar och väser i tidig otta.

Orren tillhör familjen fasanfåglar och är en stannfågel. Den häckar allmänt i nästan hela landet upp till fjällskogsregionen. Arten häckar i skogsmark, på hedar och på mossar. Den kan även häcka i skärgården.

Fågeln trivs bäst i trakter där björk- och barrskog växlar med hagar, ängar, mossar och bergig mark. Den finns också i enbusksnår och på ljunghedar.

Orrens föda består av knoppar, späda blad, säd och frön samt bär. Blåbärsskott är en viktig del av födan under våren. Den äter även insekter, larver och maskar, särskilt ungarna får insekter att äta. På vintern utgör björkknopp den huvudsakliga födan.

Orrtuppen är mellan 49 till 58 cm och väger omkring 1 100 - 1 250 gram. Vingspannet är runt 75 - 80 centimeter. Tuppen är i stort sett helsvart med blålila eller blåviolettera fjädrar på halsen och bröstet,

och med röda ögonbryn. Den karaktäristiska kluvna stjärten är formad som en lyra med en vit undersida. Den har två vita band och en vit fläck på vingen.

Hönan är 40 - 45 centimeter och väger omkring 750 - 1 100 gram, och vingspannet är 65 - 70 centimeter. Den är brunspräcklig, något mörkare på ryggen, ljusare på buken och nedåt benen. Stjärten är dessutom relativt kort.

Hönan lägger i ett enkelt rede på marken vanligen 6-8 ägg, undantagsvis ända upp till 16 ägg, som till färgen är gulaktiga med små bruna fläckar och punkter. Efter cirka 26 dagars ruvning kläcks kycklingarna, som redan från början är ganska försigkomna. De kan flyga efter några dagar men blir helt självständiga först efter tre månader. Hanen tar ingen del i vården av ungarna.

Enligt Närkes Fågelvärld är trenden minskande för orren i Närke. Antal par i Sverige är 180 000 och i Närke 2 500.

Halvering av antalet boplatser för backsvala

I riksinventeringen 2020 rapporterades det 384 kolonier i Sverige. Den tidigare rikstäckande inventeringen 2003 rapporterades 667 kolonier. Och det fanns förmodligen ännu fler då för 17 år sedan. Av de 384 kolonier som rapporterades 2020 var 316 kolonier eller 80 procent belägna i av människan präglade miljöer, till exempel grustakter, "bondgropar", upplagda sand/grushögar av olika slag eller ruiner och hamnkajer. Endast 68 kolonier var naturliga biotoper såsom älvnipor eller strandbrinkar.

I Närke fanns det endast två kolonier kvar under förra året. Riksinventeringen av backsvalor fortsätter även i år. Fortsätt därför att rapportera alla häckplatser på Artportalen.

EN BACKSVALEBRINK gjord av stenmjöl ska anläggas på Näsbyängen i Oset. En lyckad sådan finns på Getterön i Halland. Infälld: Boplatser för hussvala i Nederländerna.

Svalor **gynnas** i Osetprojekt

NOF OCH ÖREBRO kommun anlägger en grusbrink i Oset där backsvalor kan häcka. Samtidigt byggs ett torn med tak där hussvalor kan häcka.

Efter en dialog mellan Närkes Ornitologiska Förening och Örebro kommun under flera år börjar en rad fågelskyddsprojekt att ta form i Oset för att bland annat gynna backsvalan och hussvalan. Det är båda arter som haft svårt att hitta boplatser.

– Våldigt glädjande att vi äntligen kan komma till skott med några av de projekt vi föreslagit, säger Ronnie Lindqvist, ordförande i NOF.

En backsvalebrink anläggs på Näsbyängen för att få till boplatser för backsvalan. En

liknande grusbrink har anlagts på Getterön i Halland med gott resultat. Efter bara några år fick man backsvalor att gräva ut sina bohål i brinken och börja häcka på platsen.

NOF är med och finansierar backsvalebrinken. Det är pengar till minne av Bengt Ahl som används till fågelskyddsprojekten.

Dessutom kommer NOF och Örebro kommun gemensamt att fixa till ett torn med tak där hussvalor kan häcka. Kommunen sparar en gran där man kan fästa ett slags parasolltak. Under det anläggs hyllor där hussvalor kan bygga bon och häcka. Liknande anläggningar har byggts i Holland med stor framgång. Även här delar NOF och Örebro kommun på kostnaden.

Vid sidan av de här projekten kommer NOF att sätta upp 40 fågelholkar i Oset för att gyn-

na hålhäckande fåglar. De holkar som finns i naturreservatet börja bli till åren, och många behöver ersättas.

Varmt välkomna till NOF!

■ Närkes Ornitologiska Förening, NOF, är föreningen för fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning. Som medlem i föreningen kan du delta på exkursioner och resor, få gå på intressanta föredrag och delta i utbildningar. Du som är medlem i NOF får också föreningens fina tidskrift Fåglar i Närke hem fyra gånger om året. Föreningen har närmare 650 medlemmar. Här är de senaste som valt att bli nya eller nygamla medlemmar i NOF: **Bernt Bergström**, Örebro, **Sofia, Ingrid, Tage** och **Arvid Lund-Sundström**, **Mats och Ulla Lund**, Örebro, **Thommy Gustafsson**, Örebro, **Johan Flodin**, Örebro, **Birgitta Rimsten**, Örebro, **Ulf Sandström**, Örebro, **Thomas Kullberg**, Vintrosa, **Ulf Eriksson**, Arboga, **Åke Karlsson**, Örebro, **Margareta** och **Jörgen Larsson**, Örebro, **Anna Mattsson** och **Lars Skoghäll**, Örebro, **Maria Herrmann** och **Fredrik Alvelöv**, Örebro, **Britt-Marie Lundin**, Örebro, **Per Hagström**, Hallstahammar, **Joakim** och **Eva Hjortsberg**, Örebro, **Karin Zetterström** och **Fernando Freire**, Örebro, **Sten** och **Eva Axelsson**, Örebro, **Åke Mossberg**, Nora och **Bodil Grek**, Örebro.

NÄRKES TROLLSLÄNDOR

NÄRKES TROLLSLÄNDOR

ATLASINVENTERING 2016-2020

Här presenteras på 292 sidor de 53 trollsländearter som påträffats i Närke, rikt illustrerat med utbredningskartor, grafer som visar arternas flygtider och mer än 200 färgfoton. Landskapets bästa lokaler presenteras liksom en djup analys av inventeringens resultat. Dessutom förgylls boken med Jan Korslids vackra illustrationer. Förord av Ernst Kirchsteiger.

Pris 220 kr + Frakt 100 kr. Swisha till 123 192 96 37 (Närkes Insektsförening).

NOF vill skapa ett "reservat" för fåglar i odlingslandskapet

NÄRKES Ornitologiska Förening med Lars Johansson i spetsen föreslår att kommunen gör ordning ett område söder om Oset, där biologisk mångfald skapas för fåglar i odlingslandskapet, bland annat raphöna, fasan och kanske ortolansparv.

– Framgångsrika våtmarker har skapats, nu måste vi också göra något för fåglarna i jordbrukslandskapet, säger Lars.

I Örebro har man satsat hårt på att återska-

pa våtmarker med gott resultat, bland annat Oset/Rynningeviken, Myrö våtmark och Boglundsängen.

Däremot är det sämre med mångfalden i odlingslandskapet. Raphhöns, storspövar och fasaner har minskat, och ortolansparvarna är på väg att försvinna helt.

Lars Johansson från NOF föreslår därför att man gör i ordning ett område vid Stortorp söder om Oset, där man kan gynna biologisk mångfald genom ett småskaligt och hållbart jordbruk. Det är mark som idag ägs av Örebro kommun.

– Det är ju bara synd att man måste rycka ut först när fåglarna är på väg att försvinna helt, säger Lars Johansson.

Tanken är att jordbruket i det föreslagna området ska bedrivas ekologiskt: flera olika grödor och odlingsmetoder ska finnas. Putsning av dikeskanter inför vintern begränsas. Höstsådd, vårsådd och träda borde alla finnas med under årscykeln. Genom biotopvård i form av plantering av buskar skapas skyddszoner. Raphhöns och fasaner kan sättas ut för att förstärka populationerna.

Enligt Lars Johansson kan NOF bidra med kunskap om hur man skapar bra förutsättningar för fåglarna i jordbrukslandskapet. Örebro Viltvårdsförening bidrar med pengar för plantering av skyddsvegetation och foderväxter. Föreningen ställer även upp med arbetskraft.

Örebro Jaktvårdsrets har också lovat ekonomiskt stöd.

SÅ KAN DU HEDRA BENGT AHL'S MINNE

Den 26 januari gick **Bengt Ahl** hastigt bort. Han var en av "nya Osetgubbarna", och en uppskattad profil i området. I samband med hans bortgång uppmanade familjen i dödsannonsen att man skulle tänka på Närkes Ornitologiska Förening.

I början av mars har det kommit in närmare 13 000 kronor. I samråd med Bengts familj och Örebro kommun har man nu beslutat att bygga en större sittplats med ett litet vindskydd på kullen vid Ormesta holme i Oset.

Sittplatsen förses med en liten, graverad skylt i mässing med ett minnesord till minne av Bengt Ahl.

Det är Örebro kommun som snickrar ihop bänken och vindskyddet, och det finansieras av NOF. De pengar som blir över används till övriga fågelskyddsprojekt som NOF driver tillsammans med Örebro kommun i Oset.

Det går fortfarande att Swisha pengar till Bengt Ahls minne, pengar som används till fågelskyddsprojekt i Oset. Använd NOFs nummer: 123 02 90 361.

Ortolansparven på väg att försvinna i Närke

Under 2019 lyckades tre par av den hotade ortolansparven få ut ungar i Kvismareområdet. Förra året blev det endast ett par som lyckades häcka och få ut tre ungar.

Ortolansparven är en av de arter som har det svårt i det mellansvenska moderna jordbrukslandskapet. På hyggena i Norrland minskar arten också, men inte lika mycket som i Svealand. Enligt rödlistan 2020 återfinns den nu i kategorin Akut hotad (CR).

Trots att flera olika åtgärder som ska gynna arten har vidtagits, så minskar den ändå i området runt Kvismaren. Frågan kvarstår: Varför?

**KÖP DITT
EGET EX!**

**400 sidor
fakta om alla
häckande
fåglar i Närke.**

Detta unika bokverk kostar 450 kr.

Beställ via Ronnie Lindqvist
tel 070 262 14 17, eller e-post
lindqvist_ronnie@hotmail.com

Närkes Fågelvärld

Landskapets häckande fåglar

Närkes Ornitologiska Förening
Ronnie Lindqvist
Michael Anderson Erik Hagström
Kari Hakkarinen Ulf Joner

DEN DAGLIGA RUNDAN

*sker oftast i Östernärke;
Kvismaren och Segersjö
är favoritlokalerna.*

Från kompass till fågelpass

Anders orienterade sig till skådarvärlden

HAN ÄR ORIENTERAREN som slutade springa och började spana.

Intresset för friluftsliv har alltid funnits. Men själva fågelskådandet var Anders Jacobsson ganska sen med.

– Det var skidor och orientering för min del under många år. Men sen fick jag upp ögonen för fåglar tack vare en granne. Och sedan pandemin slog till har jag upptäckt andra arter i naturen som jag börjat utforska.

TEXT: CHARLOTTA HEDBERG TIDEMAN FOTO: ARNE LUNDH

När jag ringer Anders för en intervju är det tidig morgon i början av februari. Han svarar inifrån bilen där han sitter på den så kallade "gubbyllan" vid Fornskinns mossen i Kvismaren. Ett område han är väl förtrogen med.

– Just i dag är det väldigt lugnt. Det är kallt och har kommit snö och inte många fåglar att titta på. Men det är ett bra läge här, det finns gammalt utsäde från Hammars gård så det kommer många fåglar hit, säger han optimistiskt.

Det var flytten från Örebro till Stora Mellösa i början av 90-talet och bekantskapen med grannen Anders Karlsson som tog honom ut i fågelmarkerna. Precis som grannen är han ute i naturen så gott som dagligen.

– Anders Karlsson var ute i ur och skur och så har det blivit för mig också. Vi stack ofta till Kvismaren, hoppade bara på cyklarna och drog iväg. Han visade mig ovanliga fåglar och lärde mig deras läten. Man kan säga att han var en raritetsskådare och min stora mentor.

Första skådarresan

Det var samma granne som tog med honom på hans första fågelskådarresa till Ottenby fågelstation på Öland för 30 år sedan. Sedan dess har han gjort samma resa varje år i september eller oktober tillsammans med en liten kärntrupp av fågelskådare.

– Jubileumsresan i höstas höll på att frysa inne på grund av pandemin. Men så var det ju lite lugnare efter sommaren, så vi var tre som packade in oss i en bil och åkte iväg. Vi hade som vanligt väldigt trevligt och det händer alltid så mycket spännande i vikarna på ön. Många olika arter som passerar som inte går att skåda i våra trakter.

Anders är uppvuxen på Hagmarksgatan på Öster i Örebro med mamma, pappa och en bror.

– Det fanns inget särskilt intresse för naturliv i barndomen. Vi hade en sommarstuga en liten bit från stan som vi åkte till. Jag minns att det var långtråkigt, och när släktingar kom på besök satt vi barn mest och önskade att vi fick åka hem. Men jag tror att det fanns en fågelbok på en hylla i stugan.

– Pappa var i sin ungdom orienterare och det blev också mitt intresse. Första fågelminnet jag har är från ett besök i Oset någon gång på

60-talet där jag fick se och höra en nötskricka. Det var stort, den var så vacker med sina blå-vita ränder, minns Anders.

Orienteringskarriär

Men som sagt, under hela 70-talet var det skidor på vintern och orientering resten av året. Han både tränade och tävlade för Almby IK, som var en stor orienteringsklubb på den tiden med många framgångsrika orienterare. Karriären i klubben gick bra och kröntes med en resa till Brno i dåvarande Tjeckoslovakien där Anders deltog i ett par B-landskamper.

– Det var en fin upplevelse och än i dag så har jag kvar ett litet engagemang i motionskommittén i klubbens styrelse. Orienteringen hade ju det fina med sig att jag blivit nästan beroende av att vistas i skog och mark, säger han.

Som för många andra pensionärer är Anders kalender fulltecknad. Den dagliga rundan sker oftast i omgivningarna runt hemmet i Öster närke, oftast i Kvismaren eller i Segersjö, men kan också gå till Kilsbergen och Oset.

– Jag är morgonpigg och åker gärna ut tidigt och är kanske inte den mest sociala fågelskådaren. Segersjö är min favoritplats, och där är det sällan mycket folk. Överhuvudtaget så finns det fantastiska fågelmarker runt om i länet.

– Jag har träffat på folk från andra delar av Sverige som säger "ni vet inte hur bortskämda ni är i Närke", säger han.

Alltid kameran med

Kikaren, mobilen och kameran är alltid med. För det mesta åker också tubkikaren och det största objektivet med.

– Annars kan man ge sig den på att man ångrar sig. Många använder ju mobilkameran, men jag vill gärna dokumentera med min systemkamera. När jag kommer hem så går jag igenom mina bilder; ibland är de ju dåliga och man kan vara osäker på vad man såg. Då är det lätt att jämföra med andra bilder. Och så läser man på lite för att lära sig.

Är du en kryssare?

– Ja, det är jag väl. Mitt senaste kryss i När-

FAKTA/ANDERS JACOBSSON

Namn: Anders Jacobsson.

Ålder: 66 år.

Bor: Hus i Stora Mellösa.

Familj: Fru, två barn och tre barnbarn.

Yrke: "Jag är pensionär nu, men har varit inom den grafiska branschen och jobbat på olika tryckerier i Örebro. Sista arbetsplatsen blev SCB, där vi tryckte blanketter, enkäter och andra utskick".

Övrigt: Ledamot i Regionala rapportkommittén, Rrk, för Närke.

Sverigekryss: 375.

Närkekryss: 285.

Kuriosa: "Hemma i bokhyllan har jag två böcker som jag är extra rädd om, 'Oset och Kvismaren' och 'Uvberget och tjäderskogen' signerade av Erik Rosenberg. Min fröken i mellanstadiet hade en syster som jobbade på sjukhemmet där Erik var inlagd. Så här skriver Erik på försättsbladet: "Till Anders. Från gamla Erik Rosenberg med hälsning från fågelmarkerna förr i världen, 3/2 1968."

NUMERA är det i telefonen som all information om fåglarna finns. Den, systemkameran och kikaren finns alltid med när Anders Jacobsson spanar.

ke var en lundsångare, som jag fick höra i Oset i somras. Jag har tidigare sett den på Öland. Och innan dess var det en natthäger.

Och hur är det med larm? Är du en sån som drar iväg när det kommer nåt spännande?

– Nja, det är mindre nu. Vi var ett gäng som åkte rätt många mil för att se en svartvingad glada i somras. Det är ju fantastiskt roligt när man lyckas se det man åkt iväg på. Och så klart åker jag om det dyker upp en riktig raritet.

Vad skulle det kunna vara?

– Ugglor är alltid spännande. Tornugglan är en drömart och det finns hopp för de har ökat i antal i Danmark och flera har setts på västkusten.

Upptäckt småkryp

Anders avslöjar att han sedan pandemin kom har breddat sitt naturintresse att omfatta andra arter än fåglar. Men tittar man i Artportalen så har han under flera år varit flitig att rapportera olika arter.

– Det är faktiskt en helt ny värld som öppnat sig och intresset ökade under sommaren när det tystnade i skogen och jag hade mycket egen tid. Då skrotade jag runt hemma i trädgården och gjorde flera fynd i en närliggande jordkällare.

Kompisen Lennart Eriksson delar Anders

upptäckarglädje och tillsammans letar de efter skalbaggar, fjärilar och andra småkryp som övervintrar i gamla jordkällare.

– Som pensionär hinner jag både fågelskåda och leta efter spindlar. Jag känner mig ganska nöjd med att jag kunde rapportera en raritet till Artportalen, som inte tidigare är inrapporterad i Närke. Därför vet jag inte heller hur ovanlig den är.

Spindeln som Anders rapporterade har namnet murhoppsspindel, och beskrivs som den största arten av inhemska hoppsspindlar.

– Det är inte helt enkelt att artbestämma spindlar, det finns många hundra i Sverige och skillnaderna mellan arterna är små, säger han.

Fjärilsfynd i källare

Han står också bakom rapporteringen av en ovanlig nattfjäril.

– Vägtornsmätare. Den fanns inte många rapporter om från Närke tidigare, men nu gör den det. Den fanns i en jordkällare utanför Göksholms slott, och efter att jag rapporterat den så ringde det faktiskt en kille från Värmland som stod mitt ute på en åker och ville ha en vägbeskrivning till den där källaren, berättar Anders.

Men spindlar och skalbaggar får ursäktas, det är fortfarande fåglarna som är favoriter. Och

Lokaler **felinlagda** i Artportalen

■ På Regionala rapportkommitténs, Rrk, senaste möte beslutade kommittén att utse **Andreas Tranderyd** till ansvarig för lokaladministrationen i Artportalen.

Flera lokaler ligger fel på kartan, andra finns i både två och tre varianter. Rrk har självklart inte lokalkännedom om hela Närke, och därför vill kommittén uppmuntra er att höra av er till Andreas. Det kan gälla om du exempelvis upptäcker något som inte stämmer eller att det behöver skapas en ny lokal någonstans. Hjälp oss göra Artportalen – fåglar ännu bättre! Mejladress: andreas.tranderyd@gmail.com

Två nya invalda i rapportkommittén

■ Regionala rapportkommittén i Närke, Rrk, presenterar en årlig rapport över fågellivet i landskapet. Ihop med rapporter från övriga delar av landet blir det sedan en rikstäckande rapport i BirdLife Sveriges publikation "Fågelåret".

Ledamöterna i Rrk arbetar i huvudsak med att värdera och granska allt som rapporteras in till Artportalen. En förkortad variant av rapporten publiceras varje år i Fåglar i Närke.

Rrk har fått två nya ledamöter: Per Wedholm och Ronnie Lindqvist. Övriga är Magnus Friberg, Andreas Sandberg, Ove Pettersson, Andreas Tranderyd och Anders Jacobsson.

Norra **tornet** ska stå **klart** i april

■ Norra tornet i Tysslingen är inne på slutfasen av en totalrenovering. Under vintern har i stort sett alla delar bytts ut.

Tornet ska bli tillgängligare för funktionshindrade. Bland annat blir det en ramp upp till andra våningsplanet.

– Lite tråkigt att tornet inte är klart nu när svanarna och gässen kommer, vi vet ju att det är ett uppskattat fågeltorn, säger Jesper Pietsch på länsstyrelsen. Målet är nu att tornet blir klart till den 15 april.

Finns det några **vilda** rapphöns kvar i Närke?

VAR KOMMER alla rapphöns ifrån?

Trots stora insatser av uppfödare, markägare och jägare minskar de i antal i landskapet.

Frågan är: Hur många rapphöns har vi i Närke som inte är utsläppta?

TEXT: OVE PETTERSSON

På Artportalen rapporteras varje år rapphöns i Närke, framför allt från Kvismaren och Tysslingen. En rapport i februari visar ett 15-tal rapphöns nära Gräve kyrka. Rapphöna, sånglärka och andra arter som är knutna till det öppna slättlandskapet har svårt att anpassa sig till det moderna jordbruket och har minskat mycket kraftigt under de senaste 40 åren.

Uppfödning och utsläpp

Rapphöns, fasaner och gräsänder föds upp och säljs av speciella företag i Sverige. Det är företag som har tillstånd av myndigheter för sin verksamhet. Man räknar med att cirka 75 000 rapphöns släpps ut varje år. NB Fasaneri & Konsult i Västmanland är ett exempel på företag som bedriver uppfödning och försäljning av rapphöns och fasaner från egna avelsfåglar.

– Uppfödning av rapphöns står för cirka hälften av verksamheten, berättar ägaren Fredrik Hörnstedt.

– Rapphönsen börjar i regel lägga ägg i början av april. Äggen samlas in och lagras i kylrum för att senare läggas i ruvar. Kläckning sker ungefär var 14:e dag och efter 6–8 veckor levereras kullar med kycklingar till kunder över hela Sverige, även till många gårdar i Närke, fortsätter han.

Olika metoder

Det finns flera olika metoder för uppfödning och utsläpp. Även vuxna och dagsgamla fåglar säljs. Den ras av rapphöna som NB Fasaneri & Konsult har kommer från olika platser i Sverige och är självproducerande i frihet och klarar vårt klimat. För att rapphönsen ska få en chans att överleva och reproducera sig krävs oftast stora biotopförbättringar i utsläppsområdet.

– Vårt företag erbjuder oss att komma ut och upprätta viltvårdsplaner och ge förslag på miljöförbättrande åtgärder. Det långsiktiga målet är alltid att få tillbaka en stabil stam av rapphöns i odlingslandskapet, förklarar Fred-

FOTO: KJELL ARONSSON

DE HÄR RAPPHÖNSEN kunde man se vid Gräve kyrka vid Tysslingen under februari månad. Frågan är om detta är "vilda" rapphöns, eller om de är utsläppta av jägare och viltvårdare i syfte att få en "vild" stam i landskapet.

rik Hörnstedt.

– Men det är ett svårt arbete som kräver mycket tålamod. Det finns lyckade projekt i Tåkern i Östergötland samt Asköviken i Västmanland, där utplanterade rapphöns efter några år har lyckats generera reproducerande vilda stammar.

Inget tillstånd krävs

För markägare krävs inget tillstånd att släppa ut kullar med rapphöns i det fria. Undantag är om fåglarna ska hållas i bur eller hägn. Detaljerade och tydliga etiska riktlinjer för utsättning av fågel har getts ut av Svenska Jägarförbundet, Sveriges Yrkesjägarförening, Sveriges Jordägareförbund och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). På många platser i landet finns livskraftiga populationer av rapphöns, men på lokaler där rapphönsen har försvunnit sker utsättning med målet att återfå en självreproducerande rapphönsstam igen.

Spontan eller inte?

Regionala rapportkommittén, Rrk för Närke, har i flera år diskuterat hur rapporterade rapphöns ska bedömas. Uppfödda och utsläppta rapphöns tillhör utan tvekan kategori E enligt BirdLife Sverige. Men det är inte osannolikt att en del överlever och bildar par som genomför lyckade häckningar och då tillhör de istället kategori A. Alltså samma kategori som spontant förekommande arter. Diskussion om rapphönsens status pågår även i flera andra landskap och en förändring kan komma inom en nära framtid. Tills vidare bedöms alla rapphöns tillhöra kategori A, alltså kryssbara.

Som naturmänniska och ornitolog gläds jag

åt att få njuta av rapphöns i våra marker vare sig de är utsläppta eller inte. Vi ska vara tack samma för alla som ihärdigt jobbar hårt och gör stora insatser för att få tillbaka rapphönsen i våra marker igen.

MER OM RAPPHÖNS

Arten är på stark tillbakagång i Närke. Under Atlasinventeringen 1974–1984 hittade inventerarna säkra häckningar i 45 rutor, under åren 2005–2015 endast sju. Det framgår tydligt i den nyutkomna boken Närkes Fågelvärld.

I Sverige beräknas det finnas 13 600 häckande par, i Närke 70 par. Rapphönsen är dock svåra att inventera. Utsläppen sker oregelbundet, jakten likaså och det är svårt att veta hur bra återväxten är.

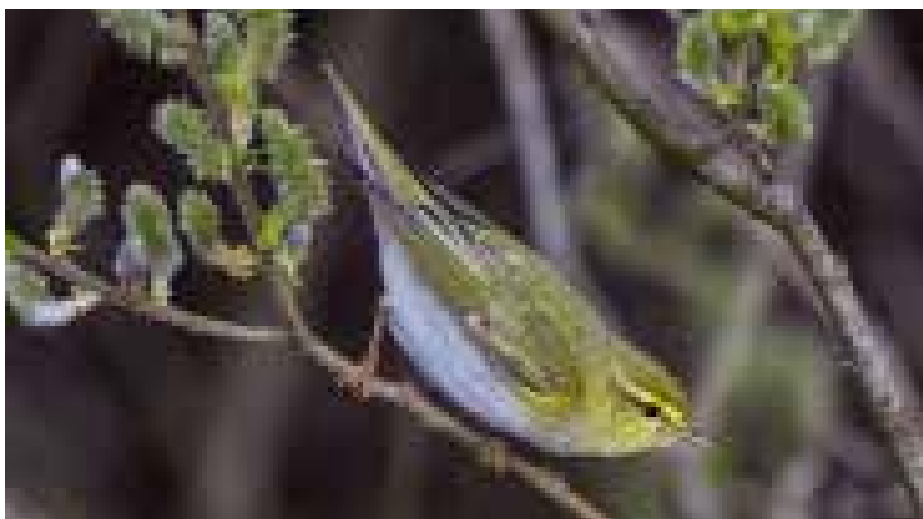
Enligt Jägarförbundet får rapphöna jagas 16 september – 31 oktober. Rapphönan är fredad norr om Dalarna och Hälsingland. Naturvårdsverket föreslår att jakttiden förlängs till 30 november och i hela landet.

– Den dagen då rapphönan tas bort från jakttidstabellen är det nog slut med rapphöns i Sverige, säger en markägare.

Rapphöns användes även till fågelhundsträning på stötande eller stående hundar. Olika hundraser användes för ändamålet, bland annat spanielhundar. Min spaniel Bamse visade bra takter redan som valp när han förra våren stötte upp ett par rapphöns vid Tysslingen.

Viaskogen i Kumla

FOTO: STEFAN-OLOF ERIKSSON

Grönsångare.

Antal revirhållande grönsångare (hanar)

2005	7
2006	18
2007	14
2008	19
2009	23
2010	14
2011	19
2012	18
2013	18
2014	13
2015	11
2016	21
2017	11
2018	11
2019	15
2020	4

JONAS ENGZELL, till höger, har inventerat grönsångare i Viaskogen i 15 år. Det är en inventering som han nu överlåtit åt **Bengt Andersson** till vänster.

BAKGRUND

Jonas Engzell växte upp bredvid Viaskogen i Kumla. Han och Jonas Melin skådade ofta fågel tillsammans i Viaskogen på 1980-talet och av anteckningarna från de tillfällena framgår att de då sällan noterade mer än några stycken sjungande grönsångarhanor (1–4 stycken). På den tiden låg "kärnområdet" för arten i det då ganska unga och täta granbeståndet, bakom startplatsen för elljusspåret (det område som nu nyligen gallrats). Skogen har genomgått en del förändringar sedan dess. På 1980-talet togs flera mindre hyggen upp. Sakta men säkert övergick skogsskötseln till att bli mer naturvårdsinriktad och 2005 invigdes så Viaskogens naturreservat, ett cirka 70 hektar stort kommunalt inrättat naturreservat. Under 1990-talet började Jonas Engzell höra grönsångare sjunga mer regelbundet. 2005 började Jonas inventera arten mer systematiskt fram till 2019. Jonas Engzell bor numera i södra Sverige och sedan 2020 har inventeringen tagit över av Bengt Andersson.

Halvering av antalet berguvar i Norrland

■ Berguvstammen har halverats i Norrland de senaste 20 åren, men det finns också områden i Sverige där den ökar, som i Skåne och på Gotland.

I Närke är antalet revir stabilt, men det föds få ungar.

BirdLife Sveriges landsomfattande inventering av berguv under 2019 och 2020 är klar. Hundratals ideella fågelskådare har tillsammans inventerat berguvar under två år för att kartlägga förekomst och utbredning i Sverige. Efter populationstoppen 1998–1999 till följd av räddningsaktioner med avel och utplantering, har det varit en minskning nationellt på 23 procent från 612 revir till 458 revir.

Lär dig hur du inventerar fåglar

■ Vill du lära dig grunderna i hur man inventerar fåglar? Då har du chansen i vår.

Närkes Ornitologiska Förening tillsammans med Studieförbundet erbjuder nu dig som är intresserad att få lära dig mer om att inventera. Det blir tre olika kurstillfällen under april med max åtta deltagare per gång. Inga speciella förkunskaper krävs, men du måste känna igen våra vanligaste fåglar. Den 10 april och 17 april har du möjlighet att lära dig om sommarpunktrutt, vinterpunktrutt, nattinventering och standardrutt. Lördag den 24 april handlar det om hur man gör en förenklad våtmarksinventering. Kursledare är Ronnie Lindqvist och Kent Halttunen. Anmäl dig till Studieförbundet. Avgiften är 200 kronor per kursdag.

Nybörjarkursen snabbt fulltecknad

■ NOFs nybörjarcirkel under våren, **Lär dig skåda fågel**, blev snabbt fulltecknad. I år är det på grund av pandemin bara erbjudna åtta platser, och samtliga åtta träffar under våren kommer att ske utomhus. Kursledare är Lars Johansson och Sandra Tengelin. Nästa nybörjarkurs våren 2022, förhoppningsvis med fler platser.

Mer om mindre sumphönan

DEN 3–4 JUNI 1967 spelade Ove Pettersson in ett läte i Kvismaren. Alla trodde var en dvärgsumphöna. Men det var något som inte stämde, och den 23 maj 1968 fångade Ove Pettersson och andra unga östernärkingar in en fågel med samma konstiga läte. Det blev en överraskning för många, det var en mindre sumphöna och det var en kunskap som fick alla fågelkännare att ändra sig.

NÄR JAG FICK Fåglar i Närke nr 3/2020 i min hand hajade jag till. I artikeln om mindre sumphöna nämner artikelförfattaren Ove Pettersson att en sumphöna fångades i Söderfjärden i Mälaren den 29 maj 1968, alltså en vecka senare. Oj, jag var ju med där och då, så undra på att jag hajade till!

TEXT: LEIF SANDGREN

Så här var det. Sent på eftermiddagen den 29 maj befann vi oss vid Söderfjärden/Sörfjärden: Lars Broberg (Sveriges mesta rödromsmärkare), naturfotografen Ingmar Holmåsen och undertecknad (som då bodde i Strängnäs).

Det hade börjat mörkna, sumphönan hördes i vassen med ett upprepat ”kva-kvarr” eller ”kva-kva-kvarr”, det som vi förstått var honlätet. Det var inte särskilt djupt vatten, ett par decimeter kanske, och ganska fast botten.

Playback på bandspelaren

Vi satte fyra stycken sexmetersnät ut från stranden, alldeles vid vattenytan, och använde Ingmars bandspelare för playback ett par meter bakom nätraden. Lars skulle försiktigt och

långsamt driva in fågeln i nät, medan Ingmar stod på stranden vid änden av nätraden. Jag själv kröp ihop nära näten och hoppades på lyckat resultat.

Ett första försök misslyckades, fågeln kom inte fram till näten. Efter en stund hördes den återigen från samma plats. Lars började än en gång driva den långsamt framför sig. Och där, i den ljusa natten, kom den i den glesa vassen klivande på flytväxter och vissnad vass, bara tre meter ifrån mig. Den sprang in i den nedersta våden i ett av näten, snabbt vadade jag fram och höll kvar fågeln. Vatten rann in i stövlarna, men jag lyckades hålla den kvar och lossade den försiktigt. Puh! Jag kom till stranden, Lars tog hand om fågeln, och jag pustade ut och tömde stövlarna! Fågeln fick därpå följa med hem till Lars för dokumentation och märkning.

I min dagbok gjorde jag följande noteringar:

Art: Mindre sumphöna

Kön: Det borde vara en hona enl. lätet, men va mörk den är!

Vinglängd: 105 mm

Tars: 33 mm

Mellantå: 42 mm

Näbb längd: 6,5 mm (från fjäderfästet)

Vikt: 50 gram

Röd fläck vid näbbroten, ljus band över ögat, grågröna ben, mörk på bröstet och undertill.

Mer studier behövs

I litteraturen anges att både honor och hanar låter, dessutom låter de rätt lika. Hanen med koa-koa-koa som accelererar och faller i tonhöjd för att sluta med ett långt koarr (inspelningen i xeno-canto kan också bokstaveras på det sättet). Honan har ett liknande läte, men nöjer sig med koa-koa-koarr. Med tanke på att den fågel vi fångade i Sörfjärden 1968 var helt klart hantecknad, kan det mycket väl vara en yngre hane och alltså inte en hona, som vi hade framför oss därute i vassen under sommarnatten. Fortfarande behövs mer kunskap om den hemlighetsfulla mindre sumphönan. Därmed uppmanas ni ringmärkare på Kvismare Fågelstation och runtom i Sverige att följa Mäster Eriks önskan från 1967: ”Jag vill att ni fångar den, pojkar”.

Tack

... till Lars Broberg som hjälpte mig att komma ihåg natten vid Sörfjärden. Tack också till Ove Pettersson för kompletterande synpunkter på denna artikel.

I TIDSKRIFTEN FAUNA OCH FLORA (nr 6, januari 1969, årg. 63) reder Sten Wahlström ut en del felaktigheter i artbestämningen av mindre sumphöna jämfört med dvärgsumphöna. Han anger bland annat att pannan hos honan av mindre sumphöna, men även strupen och sidorna på halsen, är nästan vita samt

att bröst och buk, till skillnad från hanen, är mycket ljusa. Hanen är blågrå under, mörk och svagt ljusfläckig på vingarna. Då måste ju vår fågel vara en hane och då kanske en 2K (alltså en hane född året före) som är i ”målbrottet” och framöver kommer att sjunga ut bättre än han hade gjort tills vi fick den i nät.

Färre omhändertagna på fågelakuten 2020

	Släppta	Avlivade	Döda	Totalt
Duvhök	-	-	1	1
Sparvhök	2	-	2	4
Ormvärk	-	-	1	1
Tornfalk	1	-	-	1
Pilgrimsfalk	-	-	1	1
Enkelbeckasin	-	-	1	1
Morkulla	-	-	1	1
Tamduva	1	-	1	2
Ringduva	1	-	2	3
Kattuggla	1	-	1	2
Nattskärna	-	-	1	1
Tornseglare	2	-	-	2
Sidensvans	-	-	1	1
Nötväcka	2	-	1	3
Skata	1	-	-	1
SUMMA	11	0	14	25

DEN HÄR SÅNGSVANEN, som frös fast i isen i Svartån, är ett exempel på "patienter" som Fågelakuten i Närke rehabiliterat och släppt ut i det fria.

Många **skadade** fåglar **rehabiliteras** och släpps

ÅR 2020 blev ett ganska magert år med avseende på antalet omhändertagna fåglar.

Något mindre än hälften av de fåglar som omhändertogs kunde rehabiliteras och släppas ut i det fria.

TEXT: LEIF SANDGREN

Numera tar Fågelakuten bara emot fåglar för rehabilitering.

Förutom de patienter som faktiskt kommer in för vård, får vi också ett stort antal telefonsamtal om skadade fåglar.

Samtalen rör sig ganska ofta om fåglar som har flugit på ett fönster och blivit liggande nedanför; oftast tättingar men någon enstaka gång sparvhök eller större hackspett. När en fågel flyger på ett fönster får den en hjärnskakning som kan leda till döden, ibland inom bara några minuter om den är kraftig. Om hjärnskakningen är lindrigare blir fågeln oftast liggande ett antal minuter, men kan sedan flyga iväg.

Skadade vingar

Telefonsamtal om en fågel med skadad vinge

är inte ovanligt. Om vingen hänger ner mot marken och är helt lealös när man känner på den, är den bruten, ibland kan till och med en benbit sticka ut. I de fallen rekommenderar vi avlivning. Det känns alltid svårt, men vi vill befria fågeln från ett långvarigt lidande. Kan inte eller vill inte påringaren avliva fågeln, åker vi ut eller personen i fråga får komma med den.

Det kan också komma frågor om däggdjur, som under 2020 bland annat om en skadad älg på en tomt i Sundsvall och om en enbent räv utanför Norrköping. I de fallen hänvisar vi till skyddsjägare i respektive kommun.

Verksamheten 2020

Fortfarande gäller att Fågelakuten inte kan klara alla patienter, men årets 44 procent är inte så illa ändå.

Med en summa på 25 omhändertagna patienter förra året, är vi nu uppe i totalt 495 fåglar sedan starten 2003 (sedan tidigare även 18 fladdermöss och 123 igelkottar). Totalt har 65 procent av dem som tagits in för rehabilitering kunnat släppas ut i det fria.

Den ovanligaste patienten under 2020 är den pilgrimsfalk som Staffan Ullström hämtade i Karlstad den 21 september. Falken var i dåligt

skick och utmärglad, den dog tyvärr bara några dagar senare. Den lämnades in till Polisen för transport till SVA för analys. Svar därifrån har vi inte fått ännu, men det är ganska troligt att den var förgiftad. Vi har ju tidigare haft andra liknande fall som orsakats av blyhagel som rovfåglar fått i sig efter att ha ätit påskjutna och dödade djur de hittat.

FÅGELAKUTEN

(Arbetsgrupp)

Staffan Ullström, Gällerstå

Leif Sandgren, Örebro

Ulla Wallin, Frövi

Linda Arvidsson, Gytterp

Tidigare artiklar i Fåglar i Närke

nr 3/2003 Fågelakuten har öppnat

nr 1/2009 Sex år med Fågelakuten

nr 4/2012 Blyförgiftad havsörn

nr 4/2015 Missbildad ormvärk

nr 4/2016 Tretton år med Fågelakuten

nr 1/2019 Fågelakuten tog hand om 23 skadade fåglar

nr 1/2020 Vissa fåglar går inte att klara

Så minns **Mats** Rosenberg

HAN VAR en sambandscentral, alltid ivrig att få det senaste från fältet. Och han var vetgirig och ödmjuk för oss småpojkar.

Så berättar före detta kommunbiologen Mats Rosenberg om sina möten med Erik "Mäster Erik" Rosenberg under många år.

TEXT: THOMAS ERIKSSON

MATS Rosenberg har varit kommunbiolog i Örebro och han minns sina möten som pojke med avlägsne släktingen "Mäster Erik" Rosenberg.

Mats Rosenberg växte upp i Örebro. Varifrån naturintresset kom vet han inte riktigt. Från barndomens fria somrar hos farmor i Dalsland, eller kanske från enstaka älgexkursioner med pappan Sven-Olov? Också konservator Tore Hanssons uppstoppade fåglar gjorde tidiga intryck på den unge örebroaren.

Mats Rosenbergs far hade inte kontroll på sina släktband, men en bekant till Mats föräldrar var väninna med Erik Rosenbergs syster Ragnhild, som Erik bodde hos på en övervåning i en villa i Almby.

– Hon sa "Era pojkar är ju så fågelintresserade och ni har ju samma namn, så ni måste väl vara släkt", berättar Mats.

– Ja, sa farsan och kollade sedan, och då fanns det ju mycket riktigt ett släktskap på långt håll, fortsätter han.

Det visade sig att Mats farfar och Erik Rosenberg var kusiner. Som ung var Mats farfar lite av en storebror åt Erik, då han stundtals bodde hos Eriks föräldrar i Momyra vid Kilsviken i Värmland. Mats farfar hade dött när Mats endast var elva år, men Erik berättade långt senare om farfadern, som imponerat mycket på Erik när han en gång kommit hem med en stor lax.

– Efter farfars död tappade släkterna kontakt med varandra.

Sambandscentral

Mats Rosenbergs pappa tog kontakt med Erik, som på stående fot bjöd in Mats och skådarkompisen Arne Mörnerud till övervåningen.

– Jag minns fortfarande den lilla övervåningen väldigt tydligt, fortsätter Mats. Där hängde uppstoppade fåglar, en stor pilgrimsfalk, som kan ha varit en av de sista som sågs i Närke, en lappuggla och en kungsfiskare. Jag minns också hans stora bibliotek med stora tunga volymer av tyska fågelböcker.

Övervåningen i Almby var den tidens artportal, telefonsvarare och Bird Alarm i ett. I en tid innan internet fanns var det småpojkar som Mats, som blev dåtidens kurirer – flyfotade på cyklar direkt utifrån markerna, in för att rapportera. Erik i en stol bakom skrivbordet och grabbarna på stolar mittemot. Hit kom också många av medlemmarna i Ornitologiska klubben för att bringa färsk rapport.

– Erik tyckte det var jättekul att få rapporter från oss. Vi var kanske bara 10–11 år gamla och jag har alltid förundrat mig över att han tog emot oss som likasinnade. Det är ganska märkligt, att han som var så lärd, tog sig tid att sitta och prata med oss.

Mats kom att bli en regelbunden gäst hemma hos Erik Rosenberg. Alla rapporter togs emot med samma intresse, berättar Mats. Ofta kunde han kommentera något, lära oss något eller hjälpa oss sätta in det i ett större sammanhang. Han var lite som en blandning mellan en uppslagsbok och en klok uggla.

– Mamma och pappa tyckte ibland att det kunde räcka med fågelskådan – måste ni vara ute på långfredagen också!? kunde de säga.

Under 1960-talet kom Erik Rosenberg att bli ganska känd, inte bara i Örebro utan över hela landet med sina tidningsartiklar, radioprogram och inte minst fågelboken "Fåglar i Sverige".

– Från början tyckte folk det var konstigt med en vuxen karl som bara kunde gå ut i naturen en vanlig vardag. Det sågs inte alltid kanske med blida ögon. Men så småningom, när de började höra honom på radio, eller läsa i Nerikes Allehanda, började folk acceptera att man kunde bete sig på det sättet. Jag har träffat på människor senare som berättat att i det trädets, på deras tomt, klättrade minsann Erik Rosenberg upp för att se bättre, ler Mats.

Finkänsligt tillrättavisande

En dag, kanske i tioårsåldern, var Mats Rosenberg hemma från skolan på grund av feber. Han satt i sitt pojkrum och ritade, och helt plötsligt kom en fågel och landade i ett träd på andra sidan gatan. En falk! En lärkfalk, artbestämde Mats den till och begav sig hem till Erik Rosenberg för att berätta. Problemet var att snön låg kvar på marken fortfarande, det var tidig vår i mars.

– Men istället för att tillrättavisa mig och säga att det var säkert en stenfalk, berättade Erik istället en anekdot om en man som kommit till honom och berättat att han sett en blåkråka. Vi närmare efterforskning visade det sig att mannen istället sett en nötskrika, men nötskrikans blå vingpanel hade gjort så stort intryck på mannen att nästan hela fågeln hade blivit blå! Så fick jag chans att återupprätta min heder på ett finkänsligt sätt.

Mats växer upp och börjar tillsammans med andra örebroprofiler att engagera sig i NFU, Närkes fältbiologiska ungdomsförening. Här finns bland andra brorsan Klas, Arne och Bo Mörnerud, Lars Johansson, Ulf Andersson, Hans Erik Pellgaard, Torbjörn Arvidson, Conny Heden-gren, bröderna Pettersson i Asker och Urban Thoresson.

Under tidiga tonåren håller Mats kontakten med Mäster Erik.

– I åttan, nian skulle vi ut på pry. Jag åkte till Erik och frågade honom om inte jag kunde prya hos honom. Jovisst, Erik skrev intyg till skolan och så var jag ute och skådade fågel istället. Enda kravet var att jag rapporterade till honom.

Resan till Sjaunja

Ett annat rörande minne, berättar Mats, är när han och en skådarkompis i 17–18-årsåldern drömmer om att få åka till Sjaunja och Kaitum (två stora naturområden inte långt från Gällivare), på den tiden utforskat skådarland. Det var som att åka till Sibirien.

Problemet, konstaterar Mats, var att vi inte hade några pengar till tågbiljetten. För att få ihop det var vi tvungna att sommarjobba, för att få råd att åka.

Mats åker hem till Erik för konsultation. Erik säger att de absolut måste åka dit!

"De flesta åker bara till fjällen – randområdena tycker folk är för myggiga", löd Eriks analys.

Men, fortsatte Erik: "Ni måste åka dit, men ni måste också åka dit direkt efter skolorslutningen, annars kan det lika gärna vara".

Modstulna åkte de hem. Att fråga mamma Maja eller pappa om pengar var inte heller någon idé.

– Nästa gång vi kom hem till Erik räckte han fram var sitt kuvert.

mötena med Mäster Erik

ERIK ROSENBERG
vid Öby kulle i Kvismaren, Ör, 27 nov 1960.
Foto Boris Engström

Trots att han hade skral ekonomi gav han oss tågbiljetter, 110 kronor var för tur- och returbiljetter till Sjaunja. ”Kom sen hit och berätta”, sa han.

– Erik hade strängt taget aldrig jobbat mer än någon period på Nerikes Allehanda, merparten av sitt liv hankade han sig fram på sina artiklar, och någon rikedom blev det inte.

Från villan i Almby var det gångavstånd till Oset. Erik promenerade dit med sina taxar. Han hade haft många genom åren. Alla var begravda på olika ställen i Oset. Samtliga finns inritade som små kors på en karta som Mats Rosenberg har i sin ägo.

– En del av namnen på kartan kunde vi återanvända när vi återuppbyggde Rynningeviken och Oset. Det var roligt. Ormestaängen finns numera med på reservatskartan. Det är kul att kunna gå tillbaka till Eriks karta och se efter.

Erik Rosenberg oroade sig mycket för det som han såg hända i slutet av 1960-talet. Det kvicksilverbetade utsädet höll på att ta kål på varenda rovfågel. Landskapet förändrades längs Hjälmarekanten. Stora soptippar anlades – som barn blev man förstås också oroad. Jag var helt säker på att det nog inte skulle finnas några rovfåglar alls när jag växte upp.

”Det är kört för pilgrimsfalken”, sade Erik dystert och berättade om den sist lyckade pilgrimsfalkshäckningen i ett fiskgjusebo långt ute på Skagerhultamossen.

Den sista tiden

Mats Rosenberg minns bara att han träffade Erik Rosenberg en gång ute i fält, vid upptäckten av en svartvingad vadarvala i Oset den 4 juni 1964. Erik hade konsulterat sina tyska fågelvolymner och läst om en ”*schwarzflügelige Watschwalbe*”. Han analyserade snabbt biotopen och föreslog en plats där svalan borde dyka upp och födosöka. Jodå, efter ett tag kom den flygande och Mäster Erik hade än en gång haft rätt.

Annars var Erik Rosenberg sjuklig under många år. Luncancer, kanske av decenniernas ivrigt tobaksbruk, tog ned hans allmäntillstånd. Han vistades mest i hemmet eftersom han varken hade körkort eller bil.

Den sista tiden vistades han på ett sjukhem, gamla sanatoriet i Adolfsberg. Aptiten svek honom eller gick fåglarna före? Han smugglade ut lite av sjukhusmaten, mest sovel, till en liten fågelmatning, som han hade inrett i smyg utanför fönstret.

– Jag var där ganska mycket på slutet. Det kändes lite som att hälsa på en gammal kompis som hade det tufft, men som fortfarande tyckte om att snacka fågel, säger han.

Var har Erik Rosenberg gjort för intryck på dig?

– Erik pratade mycket om vikten av landskapet. Den som ville kunna uppleva fåglar måste också fråga sig vad de kräver för miljö för att trivas. Han brann för att bevara livsmiljön. Så säkert har han varit otroligt viktig för mig i mitt arbete att också försöka upprätta det rika landskap som var Erik Rosenbergs. Han berättade för mig om Hjälmarslandskapet, vassjöarna i Kvismaren – hur de hade sett ut 20, 30, 40 år innan jag såg ställena för första gången.

– Så det har väl också varit mycket av min drivkraft. Att ge chans för fåglarna och för människor att uppleva naturen. På något sätt har Erik Rosenberg alltid funnits med som bakgrundsinspiratör, avslutar Mats Rosenberg.

EN LITEN kille vid namn Mats blev fågelbiten för livet genom sin mentor Erik Rosenberg.

Birdbikers och JAS vann Artracet

■ Trots coronatider kom hela 21 lag till start i Artracet den 2 januari. De tävlande såg 87 arter under dagen; skedand och bergand var nya arter för tävlingen.

Vinnande lag i bilklassen, JAS, noterade 61 arter. I ekoklassen, med rekorddeltagande många lag, kryssade Birdbikers 47 olika arter.

Några förändringar hade gjorts i reglerna: ensamtävlande var tillåtet och samlingen vid tävlingens slut var inställd. Hela åtta lag ställde upp i ekoklassen: det är nytt rekord.

– Härligt med så många fågelskådande cyklister, sa Per Wedholm i laget Birdbikers.

Trots det milda vädret blev det inte rekord vad gäller antalet observerade arter under racet.

I ekoklassen vann Birdbikers med 47 arter. Sedan följde Benim & Benin (Oscar Axelsson och Filip Erbro) med 41 och Team Lucky Luke (Anders Jacobsson) med 40 arter.

I bilklassen segrade JAS (Johannes Almqvist, Andreas Sandberg och Tyra Jakobsson), 62 arter. Men det laget kombinerade även med cyklande i bland annat Oset.

Tvåa i bilklassen kom laget Närke-ettan med bihang (Peter Gustafsson och Anders Carlberg), 61 arter och trea blev Bröderna Brothers (Håkan, Magnus och Stefan Persson), 59.

Koltrast årets bubblare i VIK

■ Närmare 20 000 personer skickade in rapporter från sina fågelbordsräkningar i månads-skiftet januari-februari.

Årets bubblare i Vinterfåglar inpå knuten blev koltrasten, på fjärde plats; den har aldrig tidigare nått topp-tio-listan. Den drog fördel av en mild höst och vinterstart. Även gulspärven, som haft en nedåtgående trend, ökade denna vinter.

Topplistan, VIK 2021

1. Talgoxe
2. Blåmes
3. Pilfink
4. Koltrast
5. Gulspärva

PER WEDHOLM ekokryssade 222 arter under 2020.

Per krossade sitt eget kryssrekord

PER WEDHOLM vann ekoskådnings-tävlingen i Närke förra året. Han lyckades ekoskåda hela 222 arter i landskapet, ett nytt prydligt rekord bland ekoskådarna.

TEXT OCH FOTO: KENT HALTTUNEN

– Det började bra med en kungsörn den 2 januari och så har det bara fortsatt, berättar vinnaren Per Wedholm.

Förra året var det åttonde gången som ekoskådtävlingen i landskapet avgjordes. Det är en lättisam tävling där skådare ska stimuleras att gå, cykla eller åka kollektivt istället för att sätta sig i bilen.

Per Wedholm är en av dem som ekoskådat mycket under 2020; han har noteringar från 260 dagar under året. Han bor nära Oset i Örebro som är en riktigt bra fågellokal.

– Men en av de finaste skådarturerna är när jag tar cykeln upp till Kilsbergen och övernat-tar där, berättar Per.

Tjäder, järpe och smålom

Under 2020 innebar det att han vid sidan av orre också kryssade tjäder, järpe och smålom.

– Dessutom hörde jag en pärluggla under natten, det var en fantastisk tur, säger han.

Annars började ekoskådaråret bra för Per. Han såg en kungsörn hemma från egna tomt-en den 2 januari. Den 8 juli hade han en an-nan magisk upplevelse. När han klev ut med morgonkaffet på uteplatsen upptäckte han en rosenstare som flög förbi. Det var det tredje fyndet någonsin i Närke.

– Väldigt kul och ett livskryss dessutom, säger Per.

Bara vid ett tillfälle struntade Per Wedholm i ekoskådningen. Det var när han åkte till Öland för att skåda fåglar.

– Efter det var jag lite ”skådartrött”, och orkade inte riktigt cykla ut till Kvismaren för att ekokryssa roskar och smalnäbbad sim-snäppa, förklarar han.

Nyårsaftonskryss

Ekoskådaråret avslutades på bästa sätt för Per. På nyårsafton fick han några timmar ledigt för att cykla upp till soptippen Atleverket strax söder om Örebro. Där blev det ett slit i reg-net och leran för att försöka hitta en kaspisk trut bland alla gråtrutar. Och han lyckades: det blev kryss nummer 222 på ekolistan och ock-så en ny art för Närke.

Ekoskådarvinnarna genom åren

2020	222	Per Wedholm
2019	212	Per Wedholm
2018	207	Staffan Gustavsson
2017	220	Per Wedholm
2016	218	Kjell Ståhlberg
2015	212	Bengt Jalsborn
2014	210	Per Karlsson Linderum
2013	201	Per Karlsson Linderum

PS. Ekoskådningen i Närke 2021 är redan igång. Du kan när som helst under året gå med i denna lättsamma kryssartävling. Läs gärna mer om det på hemsidan!

Vem ansvarar för vad i styrelsen?

Ronnie Lindqvist valdes till ny ordförande för Närke Ornitologiska Förening, och **Ami Sundén** valdes in som ny styrelseledamot vid årsmötet i februari.

Nu har styrelsen delat upp de olika uppgifterna inom sig:

Ronnie Lindqvist, ordförande, fågelskydd

Bengt Andersson, vice ordförande, remisser, försäljning

Maria Wanche, ekonomi, kassör

Catarina Ericson, sekreterare, hemsidan

Lars Johansson, exkursioner, fågelskydd, jaktfrågor

Anastasia Valenta, inomhusmöten

Sandra Tengelin, medlemsservice, utbildning

Ami Sundén, resor

Eva Georgii-Hemming, kommunikation BirdLife..

Styrelsen sammanträder en gång i månaden, ofta i Föreningarnas Hus i Örebro. Under pandemin hålls mötena digitalt. Under sommaren sker styrelsemötena i fält.

Vill du komma i kontakt med någon i styrelsen, se kontaktuppgifterna på näst sista sidan i denna tidning.

Ragnarsson
FASTIGHETER AB
stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

Ekonoma
Redovisningskonsult AB

Studie
främjandet

Corona och praktverk präglade året som gick

NOF genomförde digitalt årsmöte.

Närkes Ornitologiska Förening, NOF, genomförde den 18 februari ett digitalt årsmöte. Över 30 personer deltog på mötet som ägde rum via videokonferenssystemet Zoom.

Under årsmötet redovisades verksamhetsberättelsen för 2020. Det var en verksamhet som kom att präglas av corona-pandemin och utgivningen av bokverket Närkes Fågelvärld.

Många aktiviteter som NOF arrangerade utomhus gick att genomföra. Några av resorna ställdes in, medan höstresorna till Falsterbo, Öland och Hönö kunde genomföras i något bantat skick. Alla inomhusmöten från och med mars månad fick dock ställas in på grund av pandemin.

AJAJAJ! I boken Närkes Fågelvärld på 400 sidor har det trots omfattande korrekturläsning insmugit sig några förargliga fel. Anders Wirdheim i Halmstad såg att det är en *amerikansk morkulla* på sidan 147. Skillnaderna med den europeiska morkullan är små – men de finns.

På sidan 11 har NOFs förste ordförande, Christer Nyttén, har fått sitt förnamn stavat

Under hösten utkom *Närkes Fågelvärld*, det praktverk som beskriver hur fågellivet förändrats i Närke sedan 1970-talet. Bokverket satte punkt för den i särklass största arbetsinsats som NOF genomfört. Det handlar om två omfattande inventeringsomgångar tillsammans med analyser, samt utgivningen av boken.

Närkes Fågelvärld tillsammans med alla andra insatser som NOF bidrar med gör att föreningen är den viktigaste kunskapsbäraren avseende fågellivet och dess olika livsmiljöer i Närke.

Under 2020 fick föreningen 79 nya medlemmar, och vid årsskiftet hade NOF 639 medlemmar.

NOF fortsätter att arbeta utifrån ledorden att vara en öppen, välkomnande, inkluderande och transparent förening. Hela verksamhetsberättelsen finns att läsa på hemsidan.

Praktverket "Närkes Fågelvärld".

med K i stället för med Ch.

– Ni är ursäktade, i folkbokföringen står mitt namn med K, säger Christer.

På sidan 189, de båda bilderna på slaguggla: där har bildtexterna och fotografens namn hamnat under fel bild.

Redaktionen ber om ursäkt för dessa fel. Har du hittat fler fel i bokverket – hör av dig till redaktionen.

Vintern när fågelsjöarna

Vintern inleddes med en solfattig och rekordvarm december. Ovanligt många gäss, änder och andra flyttfåglar dröjde sig kvar över årsskiftet innan polar- kylan slog till i mitten på januari. Hjälmarén, Tysslingen och Väríngen frös till och förvandlades snabbt till utmärkta fríluftsarenor med både skridskobanor och skidspår. Innan jag ens hann börja skriva denna vinterrapport slog dock vädret om, och våren kom med ett explosívt inflöde av tidiga flyttfåglar redan den 20 februari.

SAMMANSTÄLLNING: OVE PETTERSSON

GÄSS OCH SVANAR

Under hela december och någon vecka in i januari fanns rekordstora mängder gäss kvar i landskapet. Mest anmärkningsvärt var nog att en flock med hela 1 000–1 500 ex. **tajgasädgäss** (rasen *fabalis*) betade på de gröna åk- rarna söder om Tysslingen ända till 6 jan. En flock som dessutom innehöll ett 10-tal **spets- bergsgäss** och fyra **bläsgäss**. Ytterligare fynd av bläsgäss gjordes i januari med 3 ex. på Fornskinnsåkrarna, Kvismaren 3 jan. samt samma dag med 1 ex. på Rala åkermarker, Hallsberg enligt rapport från Christer Johans- son. Vid Stora Valla, som ligger söder om Tysslingen, rastade 10 st. **tundrasädgäss** (rasen *rossicus*) 7 jan. Enstaka **vitkindade gäss** observerades både vid Tysslingen och i Oset under dec. Den sista stannade kvar på Södra Näsbyängen, Oset ända till 23 jan. **Sångsvanar** har övervintrat i mindre antal på många lokaler med öppna vatten- drag. Många svanar led nog svårt i den svåra kölden. En fastfrusen sångs- van räddades av brandkåren vid Karlslund, Örebro 10 febr. och en ensam **knölsvan** sågs liggande i snön ute på en åker vid Ängshol- men, Tysslingen 30 jan.

ÄNDER OCH SJÖFÅGLAR

En **skedand** upptäck- tes på julaftonen i Oset av Eva Georgii-Hemming och Urban Tholén. Fågeln som var en

hane rörde sig sedan i området och sågs sista gången vid matningen nära Naturens Hus 6 jan. Årets sista **snatterand** rastade i Yxvi- ken, Segersjö 25 dec. Vid Näsbyängen, Oset uppehöll sig dessförinnan 3 ex. 20–21 dec. Många **bläsänder** stannade kvar under den milda decembermånaden. Av fynden i januari kan nämnas 2 ex. i Reningsdammen, Vrets- torp med Ola Strand som observatör samt 1 ex. i Lötén Kvismaren 24 jan. Redan 22 febr. återkom sedan vårens första ex. till Svartån i Oset. **Stjärtand** är en ovanlig vintergäst. Un- der större delen av vintern har en hane funnits i Kvismare kanal i Odensbacken och en hona i Svartån vid Naturens Hus.

Även **krickor** har trotsat kylan. 1–2 ex. har rapporterats från reningsverksdammen, Kum- la 24 dec.–24 jan. Hela 6 ex. hittade Kjell Ståhlberg i Sörviken, Olshammar 29 jan. och samma dag fanns även en **brunand** på sam- ma lokal. En hane liksom den brunand som sågs i Vibysjön redan 3 och 5 jan. Fram till isläggningen av Hjälmarén rastade även den- na vinter stora mängder **vigg** i Segersjö- området vikar. På årets första dag var antalet som mest med hela 1 400 ex. i Segersjöviken. Bland viggarna rastade även enstaka svår- funna honor av **bergand** 1 dec. och 3 dec. samt slutligen 1 jan. Även Oset fick besök av enstaka honfärgade bergänder 3–4 dec. enligt Osetmästarna Bengt Ahl, Thord Eriksson och Christer Tegebro. En hybrid **vigg x ringand** upptäcktes av Stefan Göransson vid Dimbo- baden, Hjälmarén 13 dec. Som ni kan- ske minns sågs en sådan även förra vintern men då vid Segersjö.

Hela sju fynd av **svärta** vid södra Hjälmarén under dec. med som mest 15 ex. vid Näsudden 16 dec. På ny- årsdagen besökte Kent Larsson Vibysjön och fick äran att notera ett nytt årskryss i form av en rastan- de svärta. Oset fick besök av 10 ex. 2 dec. och samma dag även 3 ex. nära Hjälmarslund, Hjälm- maren. Ovanligt nog blev fynden av **sjö- orre** färre än svärta denna vinter. Utöver tre fynd av ett fåtal sjöorrar vid Näsudden i dec. toppar Leif Wall med 5 ex. i Viby- sjön 2 dec. Flockar med upp till ett 50-tal **salskrakar** rastade på flera olika lokaler i Hjälmaren under

blev till skridskobanor

dec. Högsta antalet in på det nya året noterade Claes Nordell med 12 ex. vid Ässöbron 2 jan. Årets sista **småskrakar** blev ett par vid Näsudden, Hjälmaren 31 dec. samt en hane i södra Tysslingen samma dag enligt Per Lundgren och Annika Wetterberg.

HÖNSFÅGLAR OCH DUVOR

En flock med ett 15-tal **rapphöns** har hela vintern provianterat på fälten nära Gräve kyrka. På Rännestamaden i norra Tysslingen upptäcktes en ny flock om 10 ex. av Göran Gustafsson 20 febr. I övrigt endast 1 ex. på Söröslätten, Kvismaren 16–17 jan. Tre vinterfynd av **skogsduva** har inkommit till Artportalen. Två från Averbj, Hjortkvarn med 3 ex. 18 dec. samt 1 ex. 12 jan. Den tredje rapporten är 1 ex. vid Torsta, Kvismaren 6 febr. Ringduvor har likt tidigare år övervintrat på väster i Örebro, men dock i färre antal. Högsta antalet blev 18 ex. som noterades 12 jan. **Turkduvor** är stationära och har rapporterats från ett 10-tal redan tidigare kända lokaler. Största antalet verkar finnas i Odensbacken med ett 10-tal individer enligt lokale skådaren Ove Åkesson.

RALLAR, DOPPINGAR, VADARFÅGLAR OCH HÄGRAR

Allt fler **vattenrallar** söker sig under vintern till våra reningsverksdammar med öppet vatten. Reningsverken i Hallsberg, Kumla, Hammar, Fjugesta och Garphyttan har alla haft vattenrallar på besök. Så länge det var milt stannade även många kvar i Osets och Kvismarens vassar. Andra arter som också hittades vid reningsverken var **sothöna** och **rörhöna**. Vid Kumla har det funnits 7–8 ex. sothöns och 1–3 ex. rörhöns. Rörhöna sågs även i vattenparken, Fjugesta samt i Bygärdesbäcken, Oset ett par veckor in i jan. Så länge Hjälmaren var öppen samlades **skäggdoppingar** i södra Hjälmaren med som mest hela 160 ex. vid Näsudden 16 dec. Vättern har varit öppen och 5 ex. rastade vid Klåvudden 7 febr. och 1 ex. vid Nydalen 22 febr. Två vinterfynd av **svarthakedopping** är ovanligt. Mariann och Jan Tranderyd observerade 1 ex. vid Bygärdesdamarna, Oset 3 dec. och vid

D i m b o - baden, Hjälmaren rastade 1 ex. den 16:e samma månad. Hela sju fynd av **tofsvipor** i dec. är unikt. På självaste julafton hade Per Wedholm även tid över för fågelskådning och hann upptäcka sju tofsvipor över Näsbyängarna, Oset innan de försvann västerut. Kjell Ståhlberg stötte upp en **mor-kulla** i Harge 6 dec. och 25 jan. ytterligare 1 ex. men då vid Storören, Harge. Boglundsängens maestro Bengt Jalsborn hade lyckan att få se en **dvärgbeckasin** i Fårhagen så sent som 26 dec. Även **enkelbeckasin** dröjde kvar i landskapet med 1 ex. på Näsbyängen, Oset både 6 och 15 dec. Periodens enda rapport av **ägrethäger** kom från Anders Jacobsson när han stod på sin favoritlokal Näsudden, Hjälmaren 12 dec. Hägern sträckte över sjön med rak kurs mot söder. Per Wedholm upptäckte en möjlig **kaspisk trut** bland **gråtrutarna** vid Atleverket, Örebro på nyårsafton. Den sågs även av Bengt Österberg dagen efter. Kaspisk trut är svårbestämd och observationen är under granskning av Regionala rapportkommittén (Rrk).

ROVFÅGLAR OCH UGGLOR

Enstaka **kungsörnar** i olika åldrar har rapporterats från en mängd lokaler under vintern. **Tornfalkar** har setts på minst 15 olika ställ-

en i landskapet. Det tunna snötäcket i kombination med god tillgång på gnagare har säkert gynnat dem. Både unga (2K) och gamla **pilgrimsfalkar** drog fram runt om i Närke fram till och med 31 jan., där efter saknas rapporter. En **stenfalk** sågs då och då jaga över åkrarna i Kvismaren 31 dec.–7 febr. Ett annat exemplar hittade Roland Thuvander i närheten av Edsbergs kyrka 2 jan. Vinterns enda **blå kärrhök** jagade över fälten vid Averbj, Hjortkvarn 18 dec. En vacker hane enligt observatören Anders Jacobsson som föredömligt bevakat Östernärke hela året. Förra årets inventeringsart **berguv** började ropa lite varstans några veckor in på det nya året. En stationär **hökuggla** har hela vintern funnits vid Stockakärret på Villingsbergs skjutfält till mångas glädje. Hökugglor har även rapporterats från ytterligare 3–4 lokaler inom skjutfältsområdet. Från andra håll kan noteras ett fynd från Svartå 23 och 25 dec. Under NOFs Artrace som genomfördes 2 jan. knäckte Hans Waern, Frank Tholfsson och Hasse Molin övriga deltagare genom att få **lappuggla** på artlistan. Platsen var Villingsbergs skjutfält. Dagen efter sågs den även av Anders Jonsson. Endast ett fåtal **pärlugglor** har hörts hittills från gammelskogarna i Laxå, Brevens bruk och Kilsbergen. Spelande **sparvugglor** har däremot rapporterats från ett 20-tal olika platser. Enda säkra vinterfyndet av **hornuggla** denna vinter är från Västra rakan, Kvismaren 2 jan. Sedan inkom plötsligt rapporter från tre olika lokaler 22–23 febr. Troligen nyanlända individer då hornugglorna anländer tidigt. Till och med en hoande hornuggla i Ängatorp, Mullhyttan 23 febr. enligt Peter Lind. **Jordugglor** har setts på flera håll under vintern. Kilsgårdsåkrarna, Kvismaren 3 dec., Snavlund, Lindbacka 2 jan., Åslaholmen 31 jan. samt vid Åtorp, Tysslingen 14 febr. Elisabeth Torgå

lyckades fotografera ett ex. vid Torsta nära Kvismaren 18 febr. och samma kväll såg 1 ex. även vid Norra Folkavi av Kent Halttunen.

KUNGSFISKARE, HACKSPETTAR OCH TÄTTINGAR

Mer än 210 rader i Artportalen visar att **kungsfiskare** varit ett av vinterns största dragplåster, både som fotoobjekt och kryssart. Rapporter från en handfull lokaler i febr. tyder glädjande nog på att en del tycks ha klarat köldperioden om än med ett nödrop. Garphyttans nationalpark har även denna vinter levererat fina upplevelser i form av **tretåig hackspett** och **gråspett**. Både hane och hona av båda arterna har funnits till beskådande. En hane av tretåig hittades vid Göljan, Frösvidal på julafton och en annan sågs vid Gripsholm, Arvaby 9 jan. Även gråspett har upptäckts på ett par andra lokaler. Mats Lindqvist var först ut med 1 ex. vid Mossen, Baggetorp väster om Mullhyttan 30 jan. och dagen efter hittade Hasse Molin 1 ex. i en väggöppning på en lada vid Åsen, Högsäter som ligger norr om Norrbyås. Minst en **råka** har övervintrat i Kvismaren tillsammans med övriga kråkfåglar. Ovanligt många **skäggmesar** har funnits i Kvismarens vassområden under vintern. Hela 70 ex. runt Åslaholmen 6 febr. Andra lokaler med skäggmesar har varit Dimbåden, Ässön, reningsverket vid Hammar samt Svalnäs, Tysslingen. En av vinterns stora begivenheter blev den **berglärka** som i kallaste februari höll till på Bärsta åkrar, Kvismaren 3–11 febr. Tillsammans med en **snösparv** provianterade den oftast i närheten av vägen till Husön. Senast berglärka besökte Närke var i nov. 2017 och då med 4 ex. i västra Kvismaren. Den 7 jan. fick Gunnar Nilsson syn på en **svart-hätta** i sitt fågelbord i Adolfsberg, Örebro. En hane som blev periodens enda fynd av arten. Några sena **dubbeltrastar** är värda ett omnämnande. Dels 1 ex. vid Kalkungsängen, Hällabrottet 1 dec. men också 1–3 ex. vid Näsudden, Hjälmarén 2 dec. –6 jan. I Kvarntorps industriområde hittade Peter Gustafson en

svart rödstjört 9 jan. En hane som förmodligen stannat kvar på sin häckningslokal. Flera **forsärlor** har hållit till vid reningsverket, Oset även denna vinter. Vid reningsverksdammen i Kumla fanns en individ ända fram till 31 jan. och vid Oppboga Krog, Frötuna sågs 1 ex. tillfälligt 9 jan. Helny Olsson i Arvaby hade lyckan att få besök av två par **tallbitar** 10 dec., vilka blev de enda under hela perioden. Viss skillnad mot förra vintern då landskapet översållades av tallbitar. Flockar med **vinterhämplingar** har dragit fram i slättbygderna. Utöver Oset och Kvismaren fick även Hallsberg besök i form av 35 ex. vid Rala åkermark 5 febr. enligt Gunnar Rohed. Avslutar vinterfåglarna med en **bändelkorsnäbb** som Per Karlsson Linde-rum hörde vid Norra Mossby 7 jan.

PRESSTOPP! VÅRFÅGLAR!

Bara dagar efter att kung Bore släppte sitt grepp välldes flyttfåglar in över Närke med början 20 febr. på ett sällan skådat sätt. Inom loppet av några dagar anlände **sånglärka, stare, tofsvipa, grågås, spetsbergsgås, bläsgås, sädgås, kanadagås, gråtrut, havstrut, knipa, vigg, stor-skrake, kricka, salskrake, bläsand, sångsvan, knölsvan, råka, storskarv, dubbeltrast, rördrom** och **ljungpipare**. Om det milda vädret fortgår kommer säkerligen vårfåglarna fortsätta att ösa in i landskapet. Om det får du läsa i kommande nummer av Fåglar i Närke.

JORDUGGLA

FOTO: ELISABETH TORGÅ

TROTJÄNAREN **MARIANNE** TACKAR FÖR SIG

■ **Marianne Johansson har varit aktiv i Närkes Ornitologiska Förening sedan 1992. Tio år senare, år 2002 valdes hon i in styrelsen för NOF.**

– Jag ville ju så gärna få uppdraget att sälja holkar, men det uppdraget var upptaget, berättar Marianne.

Hon fick bli sekreterare istället, det var ett uppdrag som varade i fyra år. Men

redan 2003 kom hon med i redaktionen för föreningens tidskrift *Fåglar i Närke*. På den tiden var Åke Lorin redaktör.

För nio år sedan blev det en nystart för NOFs hemsida. Självklart var Marianne med på noterna, gick utbildningar och hängde med att jobba med den. Ungefär då startade också NOF sin Facebook-grupp, även här blev Marianne administratör för gruppen.

Nu tackar Marianne för sig, FiN nummer

1/2021 blir hennes sista medverkan. Det har blivit 73 nummer av Fåglar i Närke, otaliga artiklar, bilder, inlägg och annat i alla föreningens plattformar.

I samband med det digitala årsmötet i februari avtackades Marianne.

– Jag skulle gärna vilja ha någon av Staffan Ullströms fina akvareller, sa hon vid det tillfället.

TACK, Marianne, för dina stora insatser i föreningen.

Då landar svanen

ANKOMSTDAGEN för sångsvanarna i Tysslingen under våren varierar stort mellan åren, däremot är avresedagen för svanarna mer koncentrerad. Det visar en sammanställning av de svanräkningar som ägt rum sedan 1997.

Varje morgon under våren räknas antalet sångsvanar som kommer till utfodringen vid norra delen av sjön Tysslingen. De organiserade räkningarna har pågått under 24 år, och genomförts på samma sätt varje år.

Av sammanställningen framgår att variationen i tid när svanarna kommer till Tysslingen är stor mellan åren. Till exempel kom svanarna rekordtidigt år 2000 : då fanns de första 400 sångsvanarna i Tysslingen redan den 17 februari.

Det kan jämföras med år 2013 då sångsvanarna anlände rekordsent, den 3 april. Det är alltså en skillnad på hela 46 dagar.

Ser man till när svanarna flyger vidare till sina häckningsplatser i norra Finland och Ryssland, är spannet mindre: 30 dagar. Tar man bort extremåren så brukar sångsvanarna lämna Tysslingen mellan den 26 mars och 8 april. Under hela 17 av de 24 år som räkningarna har pågått har svanarna migrerat åt nordost under denna period.

Av diagrammet framgår också att ju senare svanarna anländer, desto färre dagar stannar

DIAGRAMMET VISAR vilka datum sångsvanarna anländer till sjön Tysslingen, och när de fortsätter sin flytt åt nordost. Siffrorna visar de dagar det har funnits fler än 400 sångsvanar vid utfodringsplatserna i norra delen av sjön.

de. År 2013 rastade svanarna endast 16 dagar i svansjön: de kom den 3 april och flyttade vidare den 18 april.

Tydligt samband

Det finns också ett tydligt samband: kommer svanarna tidigt är det många fåglar som är vid matningen och äter under säsongen. År 2000, när svanarna kom rekordtidigt, blev det sammanlagt 90 847 observationer vid utfodringsplatserna. Svanar räknades under hela 42 dagar den våren.

Antalet sångsvanar i Europa har mer än fördubblats sedan 1995. Då fanns 59 000 sång-

svanar i Västeuropa, vid inventeringen förra året var den siffran 138 500. Trots att antalet sångsvanar ökat kraftigt i Västeuropa, förefaller det inte som om antalet sångsvanar som rastar vid Tysslingen ökar. Orsaken anser Länsstyrelsen vara en fungerande utfodring, med färre sångsvanar ute på fälten och färre skördeskador som följd. Det finns dock inte några beräkningar på hur många svanar som passerar svansjön. Räkningarna omfattar bara de som besöker utfodringsplatserna. Vi vet genom de halsmärkta svanarna att några bara stannar någon dag, medan andra kan stanna under hela perioden.

Svanen undviker fälten när det finns mat i Rånnesta

Länsstyrelsen bekostar sedan 2017 den mat som utfodras vid norra delen av Tysslingen. Det handlar om cirka 30 ton korn, vete och majs som körs ut vid Rånnesta. Trots att matningen sker under svanrasten är det ändå cirka fem procent av sångsvanarna som väljer att flyga ut på fälten runt sjön Tysslingen. För att se hur effektiv matningen är för att hålla svanarna borta från de höstsådda fälten har länsstyrelsen gjort en utvärdering under åren 2017–2019. Var tredje dag åker personal från Tysslingen runt sjön och ser hur många svanar som födosöker på fälten.

LÖRDAG 10 APRIL

LÄR DIG INVENTERA

Endagskurs i sommar- och vinterpunkttruter, standardrutter och nattfågelinventering. Teori och praktik. NOF i samarbete med Studieförbundet. Kl. 9–14. Ledare: Ronnie Lindqvist. Anmäl dig på Studieförbundets hemsida.

TORSdag 15 APRIL

DIGITALT MÅNADSMÖTE

Naturfotograf Krister Håkansson visar ett urval av sina fågel- och naturbilder. Bilder från fjällvärlden och Närke skogar. Start kl. 19 via videokonferenssystemet Zoom. Du måste skicka in en anmälan via mejl. Mer info finns på hemsidan.

LÖRDAG 17 APRIL

LÄR DIG INVENTERA

Samma kurs som 10 april.

TORSdag 22 APRIL

MORKULLORNAS KVÄLL

Morkullorna spelar, trastarna sjunger och har vi tur sjunger trädvärken i kvällen vid Ässkogstorp kl. 19. Ta med egen korv att grilla. Lars Johansson, 070 558 99 06 guidar oss i natten! Våganvisning: Gamla Norrköpingsvägen, ta av mot Ässkogstorp (samma väg som infarten till Stora Ässkog).

LÖRDAG 24 APRIL

LÄR DIG EN ENKEL INVENTERING

Endagskurs i förenklad våtmarksinventering. Teori och praktik. NOF i samarbete med Studieförbundet. Kl. 9–14. Ledare Kent Halttunen. Anmäl dig på Studieförbundets hemsida

FREDAG 30 APRIL, VALBORG

SJÖFÅGELSKÅDNING

Härliga Klåvudden vid Vätterns norra spets. På den här mycket speciella lokalen kan man se sjöfåglarna sträcka. Det blir en tidig morgon, men det kan vara värt besväret för att få se svärta, sjöorre, ejder och andra kustfåglar. Mer info på hemsidan.

LÖRDAG 1 MAJ

TRADITIONELL OSETVANDRING

Årets 1 maj-vandring genom det stadsnära naturreservatet Oset. Hur långt har våren kommit, är fåglarna på plats? Samling kl. 7 på Skebäcksparkeringen. Det blir en härlig promenad under flera timmar, ta med fika. Mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

SÖNDAGAR I MAJ

OSETGUIDNINGAR

2 maj, 9 maj, 16 maj, 23 maj och 30 maj
Följ med på en promenad i Oset nu när vårfåglarna anländer!
Exkursionen utgår från Skebäcksparkeringen med samling kl. 7. Ta gärna med fika!
Mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

ONSDAGAR I MAJ

KVÄLLSGUIDNING I OSET

5 maj, 12 maj, 19 maj och 26 maj
Utgår från Skebäcksparkeringen, samling kl. 18. Ta med fika!
Mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

TORSdag 6 MAJ

DUBBELBECKASINLYSSNING

Dubbelbeckasinen och dvärgbeckasinen spelar bara en kort tid i Tysslingen. Har vi prickat rätt datum? Håll korppluggarna öppna för mer info på vår hemsida och på NOFs Facebooksida.

LÖRDAG 8 MAJ

FÅGELTORNSKAMPEN

Fågelskådare i Sverige, Finland och Danmark tävlar denna dag i fågelskådning. Mellan kl. 5 och 13 bemannar fågelskådare olika fågeltorn och räknar alla arter man kan se under denna tid. NOF har flera lag i fågeltorn i bland annat Kvismaren, Oset och Tysslingen.

Vill du delta eller anmäla eget torn? Kontakta Kent Halttunen, 070 216 11 30 eller kent.halttunen@outlook.com. Mer info kommer på hemsidan och Facebooksidan.

SÖNDAG 9 MAJ

FÅGELSKÅDNINGENS DAG

Hur långt har våren kommit i Oset? Lars Johansson guidar runt i Oset. Samling kl. 7, Skebäcksparkeringen. Mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

SÖNDAG 9 MAJ

VATTENPARKEN, FJUGESTA

Häng med på en härlig morgonpromenad på Fågelskådningsdag och upptäck alla fåglar vid Vattenparken och Reningsdammen i Fjugesta. Samling kl. 7. Mer info: kent.halttunen@outlook.com, 070 216 11 30.

ONSDAG 12 MAJ

FÅGLAR I VIASKOGEN, KUMLA

Upptäck en skogspärta i Kumla. Det blir en kvällsguidning i Viaskogen kl. 19–21. Samling vid p-platsen och infotavlorna vid södra änden av Vialundsvägen. Ta med kikare,

men framför allt spetsade öron, då vi säkert kommer att höra fler fåglar än vad vi ser. Mer info: Bengt Andersson 070 693 33 65.

LÖRDAG 15 MAJ

FÅGLAR I VIASKOGEN, KUMLA

Guidningen i Viaskogen fortsätter med en morgonguidning kl. 7. Samling vid p-platsen och infotavlorna vid södra änden av Vialundsvägen. Ta med kikare och spetsade öron, då vi säkert kommer att höra fler fåglar än vad vi ser. Mer info: Bengt Andersson 070 693 33 65.

LÖRDAG 22 MAJ

BIOLOGISKA MÅNGFALDENS DAG

"Bioblitz" i Dovra naturreservat mellan Hallsberg och Vretstorp. Vi inventerar alla levande organismer. NOFs guider Frank Tholfsson och Hans Waern finns på plats kl. 7–10 och inventerar fåglarna i naturreservatet. Mer info kommer på hemsidan. NOF och Naturskyddsföreningen ordnar en liten bioblitz i Sörbyskogen i Örebro, kl. 7–10. Då inventeras alla levande organismer i området. Samling Café Skogen kl. 7.

LÖRDAG 29 MAJ

KNUTHÖJDSMOSEN

Tidig morgon vid Knuthöjdsmossen för att höra smålommen och kanske orrspel. En underbar morgon kan vi lova! Samling vid Måltidens hus i Grythyttan kl. 6. Mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

FREDAG 11 JUNI

NATTSKÄRROR

Exkursion till Kilsbergen. Vi åker till en plats i Kilsbergen för att hitta och höra nattskärren spela. Samling kl. 20, Haga centrum, stora parkeringen väster om centrum. Var och en åker för sig. Åter in på småtimmarna. Mer info: Lars Johansson 070 558 99 06.

Alla våra aktiviteter finns på vår

hemsida. Kika gärna där, det händer att det tillkommer nya exkursioner och andra aktiviteter. nof.birdlife.se/

Ami & Åsas tjejgrupp tar det lugnt med aktiviteterna tills det blir mindre spridning av covid-19.

Spännande höstresor med NOF!

För dig som är intresserad att hänga med på någon av höstens resor med Närke Ornitologiska Förening: Falsterboresan är spikad till 15–19 september och Ölandsresan är bliv av den 7–10 oktober. Mer info och anmälan: Ami Sundén, 070 944 73 00.

FÅGLAR

i Närke

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE:

Kent Halttunen

Nygård, Norra Folkavi
719 91 Vintrosa
070 216 11 30
kent.halttunen@outlook.com

REDAKTIONEN:

Marianne johansson

Tallbacka-Majas väg 12
702 21 Örebro
070 656 63 69
marianne-j@telia.com

Charlotta Hedberg Tideman

Järnväggsgatan 32
703 62 Örebro
070 721 43 32
charlotta.tideman@tele2.se

Leif Haldorson

Brevbärargatan 52
703 78 Örebro
070 665 67 75
leif.haldorson@telia.com

Anders Nilsson

Ramsta 306
719 91 Vintrosa
070 964 12 10
mediagurun@icloud.com

NÄRKES ORNITOLOGISKA FÖRENING

En ideell regionalförening av SOF/BirdLife Sverige. NOF jobbar med fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning. Medlem i föreningen blir man enklast genom att gå in på membit: membit.net/m4-member/login/500, och betala medlemsavgiften. Årsavgiften är 250 kr för vuxen, för familjemedlem 50 kr (ingen extra medlemstidning), ungdomsmedlem (13–20 år) betalar 100 kr och barn (1–12 år) 50 kr per år. Medlemmarna får vår medlemstidning som ges ut med fyra nummer per år. Dessutom får man hänga med på alla exkursioner, resor, utbildningar och spännande möten.

ADRESSÄNDRINGAR

Har du ändrat adress? Logga in på vårt medlemsregister, membit.net/m4-member, med det användarnamn du fick när du betalade medlemsavgiften.

Har du andra medlemsfrågor? Kontakta Sandra Tengelin, se styrelserutan längre ned här på sidan.

FÖRENINGSLOKAL

För sammanträden och bibliotek finns vi i Föreningarnas hus, Slottsgatan 13A, Örebro. För utställningsmateriel, holkar med mera används källarlokalen på Hagmarksgatan 9B.

HEMSIDA

Du är välkommen att besöka hemsidan nof.birdlife.se. Vi finns också på Facebook.

REGIONALA RAPPORTKOMMITTÉN

Sammanställande:
Magnus Friberg
073 503 08 35

FÅGELSKYDDSGRUPPEN

Sammanställande:
Bengt Andersson

SKOGSGRUPPEN

Sammanställande
Bengt Andersson

JORDBR.GRUPPEN

Sammanställande
Kent Halttunen

OSETKOMMITTÉN

NOFs representant
Thord Eriksson
072 731 23 93

SVANSJÖN TYSSLINGEN

NOFs representant
Kent Halttunen

NOFS TJEJGRUPPER

Ami Sundén
070 944 73 00

Annika Lorin
070 375 78 18

STYRELSEN

Ronnie Lindqvist

Ordförande
Bertil Waldéns gata 6
702 15 Örebro
070 262 14 17
lindqvist_ronnie@hotmail.com

Maria Wanche

Ekonomi, kassör
Osvalla 230
719 92 Vintrosa
070 415 58 83
maria.wanche@gmail.com

Sandra Tengelin

Medlemsfrågor, exkursioner
Edsberg Ekebo
716 91 Fjugesta
070 372 19 29
ekebogard@hotmail.com

Bengt Andersson

Vice ordförande, remisser,
försäljning
Idrottsvägen 5
692 33 Kumla
070 693 33 65

Lars Johansson

Exkursioner, fågelskydd,
jaktfrågor
Holländaregatan 22
702 86 Örebro
070 5589 99 06
lars.h.johansson@icloud.com

Ami Sundén

Resor, tjejgruppen
Visthusgatan 6
702 26 Örebro
070 944 73 00
amisunden@hotmail.com

Catarina Ericson

Sekreterare, hemsidan, IT
Fredsgatan 34
703 62 Örebro
070 342 61 55
toverud@hotmail.se

Anastasia Valenta

Inomhusmöten, integration
Grankottvägen 6
702 82 Örebro
070 071 17 17
nof.anastasia@gmail.com

Eva Georgii-Hemming

Kommunikatör med Birdlife
Äsplunda 643
705 96 Glanshammar
070 254 20 27
georgiihemming@gmail.com

HJÄLP! Insekterna är på väg att **ta över!**

Vad är det här? Har han klivit in i dokusåpabranschen? Nä, jag kan direkt lugna er med att så är inte fallet. I stället tänkte jag berätta om när jag fick ett insektshotell i födelsedagspresent. Av alla knasiga presenter man fått genom åren tog nog det här priset.

DET VAR HUSTRUN som lurat yngste sonen att köpa den här svindyra träbiten fylld med kottar och ihåliga pinnar. Jag försökte på mitt vanliga pedagogiska sätt förklara att hela vår gård är ett stort insektshotell. Och inte mig emot, kan jag tillägga.

Vi bor på landet med hus, lada och uthus fyllda med håligheter och prång. Men tidskrävande är det att göra livet säkert och behagligt för våra små vänner. Exempelvis tillbringar jag en stor del av min tid på våren att fanga och bära ut nässelfjärilar och enstaka påfågellärogon från vårt förråd. Ut i det fria efter att blivit fast i någon solbelyst fönsternisch. Det blir ett jädra springande vill jag lova! Som belöning får man oftast några vackra sekunder när de sitter och funderar i handen, innan de drar iväg mot maskrosor och annat gott.

Stora humledrottningar möter ofta samma öde och blir fast i något fönster. De är lite besvärligare då de lätt blir irriterade när de ska infångas. Numera använder jag ett par gamla skinnhandskar som funkade bra. I somras blev det ett litet bo av hushumlor (lämpligt nog), precis vid tröskeln till vårt antikförråd. Eller snarare, det **var** ett litet bo! Det växte till sig, och senare på sommaren fick man liksom springa igenom en ridå av humlor när man skulle in eller ut. Dessutom arbetar jag med att packa grejor precis innanför denna dörr.

PÅ SOMMAREN ÄR DET skönt att ha dörren öppen, så det svalkar lite. Men si! Det stötte på patrull. Då blev de helt förvirrade och yrde omkring överallt. Så det blev en varm sommar bakom stängd dörr. Men mysiga är de små hårbollarna!

Våra regnvattentunnor är också en källa till arbete. Ja förutom att man ska vattna förstås. Där hamnar allsköns insekter i nöd. Jag har jättesvårt att bara gå förbi om det ligger en nyckelpiga eller en bärfis och simmar för sitt liv där. På äldre dagar har jag blivit mer blödig och plockar upp både tvestjärtar, getingar och andra insekter som jag normalt inte har mycket till övers för.

På tal om getingar förresten. Förra året var det premiär för bålgetingarna att bosätta sig hos oss. Ett pråkligt bo blev det till slut inne i en vägg på vårt uthus. Vist ordnat med ingången på baksidan ut mot en åker. När boet var som mest aktivt, var det en ständig ström och ofta kom de med hängande last i form av mindre saker som de fångat. Vi hade inga som helst problem med dessa respektingivande varelser. Vilket vingljud! Fram på höstkanten blev de lite loja

och kom gående lite här och var. Då tittade man lite extra var man satte fötterna. I alla fall om man var barfota!

Grannarna är biodlare och ibland rymmer de till vår skorsten. Ja, inte grannarna, utan bina. Mäktig syn är det när de svärmar som värst. Bina alltså. Tyvärr i vårt fall blev de kvar och första sommaren fungerade vår skorsten som en bikupa. De kröp in mellan några tegelstenar som olyckligt låg på fel sida från stegen. Försökte att på det branta plåttaket hänga i ena handen och med den andra trycka in fogmassa på rätt ställe. Men med så mycket annat jag håller på med så misslyckades det. Så de fick hållas, dock tärde det. Jag såg för mitt inre hur vår vind sakta fylldes med honung som rann ner för murstocken och fyllde huset. Så professionell hjälp tillkallades och sommar två fick skorstenen ny puts och bina fick flytta någon annanstans.

SEDAN HAR VI MYRORNA. Kul små krabater, bara de hade förstånd att hålla sig utomhus. Varje vår får vi flera attacker av svartmyror på vår inglasade veranda. De har fullkomligt dille att flytta in i rotsystemet på orkidéer. Brukar tillbringa timmar att leta och fylla igen små håligheter. När man är klar vänder man sig om och upptäcker att de myllrar upp bakom ryggen. De är väldigt små, smidiga och enträgna! Men vi brukar vinna till slut. Sedan har vi deras släktingar rödmyrorna, eller pissmyrorna, som de kallas i folkmun. De bor ute i gräsmattan och samhällena är populära mathak för traktens gröngölingar. De kan ställa till problem om man ligger och rullar omkring mycket ute på gräsmattan. Vilket jag mycket sällan gör, kan tilläggas.

Ja, nu räcker nog inte raderna till för fler insektsrapporter. Ber att få återkomma i ämnet och betraktar detta som en liten delrapport. Ser också att utrymmet inte heller räcker till för redovisning av Peg Parnevik morfars fastlimmade träskor. Det var ju synd! För den historien är i alla fall helt sann.

KRÖNIKA: PETER GUSTAFSON

Mindre sångsvan

(*Cygnus columbianus*):

Samtliga fynd redovisas här, utom från Tysslingen där endast högsta antal under våren är noterade.

Vår: 1 ex. sträckande NO Kvarntorpshögen 2.3 (Per Karlsson Linderum). 22 ex. Rånnestamaden, Tysslingen 2.3 - 6.4 (Helny Olsson, Bengt Jalsborn m.fl.). 2 ex. sträckande NO Östra Mark, Almby 2.3 (Eva Georgii-Hemming, Urban Tholen). 5 adult sträckande NO Aspholmen, Örebro 2.3 (Johan Åhlén, Leif Sandgren). 2 adult Boglundsängen 3.3 (Bengt Jalsborn, Lennart Eriksson). 1 ex. Hammar-maden, Kvismaren 3.3 (Leif Sildén). 5 adult Gällersta åkrar, Gällersta 10.3 (Johan Åhlén). 9 ex. Kvismaren 11-12.3 (Andreas Tranderyd, Jan Tranderyd m.fl.). 2 ex. sträckande O Rävängsmaden, Rynningeviken 11.3 (Leif Sandgren). 2 ex. Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 12-13.3 (Staffan Gustavsson, Per Wedholm m.fl.). 11 ex. Rysjön, Kvismaren 13.3 (Nils Hultman, Leena Zander m.fl.). 1 ex. sträckande NO Tornet, Skagershultamossen 13.3 (Kjell Ståhlberg). 4 ex. Rysjön, Kvismaren 14-16.3 (Johan Åhlén, Kjell Ståhlberg m.fl.). 4 ex. (2 adult + 2 2K) Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 14.3 (Bengt Jalsborn). 1 ex. Almbyängen, Oset 15.3 (Anders Jacobsson, Bengt Ahl m.fl.). 2 adult Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 16-17.3 (Oscar Axelsson, Mats Eriksson). 4 ex. Almbyängen, Oset 16-29.3 (Bengt Andersson, Peter Karlehagen m.fl.). 2 ex. Rysjön, Kvismaren 18.3 (Krister Aronsson, Ronny Nilsson m.fl.). 5 ex. Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 19-28.3 (Bernt Bergström, Håkan Svensson m.fl.). 1 ex. Gällersta åkrar, Gällersta 20-21.3 (Peter Gustafson, Peter Eklund m.fl.). 5 adult Gällersta åkrar, Gällersta 26.3 - 3.4 (Johan Åhlén, Per Karlsson Linderum m.fl.). 1 adult Rysjön, Kvismaren 27.3 (Anders Jacobsson). 7 ex. Myrö våtmark (f.d. Östra myrömaden), Rynningeviken 30.3 (Ove Pettersson). 6 ex. Almbyängen, Oset 1-2.4 (Per Wedholm, Lars Fransson m.fl.). 3 ex. Rysjön, Kvismaren 2.4 (Leif Lindholm, Rolf Lindskog m.fl.). 2 ex. Rysjön, Kvismaren 8.4 (Ronny Nilsson, Peter Karlehagen m.fl.). 1 ex. Gillberga, Sköllersta 9.4 (Per Karlsson Linderum). 1 ex. Rysjön, Kvismaren 9-10.4 (Roland Svensson, Peter Gustafson). 1 adult Öby-maden, Kvismaren 13.4 (Kvismare Fågelstation). 1 ex. Rysjön, Kvismaren 20.4 - 1.5 (Anders Jacobsson, Emma Karlsson m.fl.).

Höst: 3 adult sträckande SV Ormesta holme, Oset 10.10 (Lennart Eriksson, Bengt Ahl). 1 ex. sträckande Storhjälmaren 19.10 (Leif Sildén).

Sångsvan

(*Cygnus cygnus*):

Nytt rekord för arten slogs i Tysslingen då 5403 ex räknades den 17 mars! Det är tredje året i rad med riktigt höga antal på lokalen. Här redovisas samtliga rapporter på över 1000 individer från Tysslingen och alla flockar på över 300 från resten av landskapet.

Tysslingen: 1038 ex. Ruinen, Tysslingen 4.3 (Helny Olsson). 1406 ex. Ruinen, Tysslingen 5.3 (Helny Olsson). 1437 ex. Ruinen, Tysslingen 10.3 (Helny Olsson). 1087 ex. Norra tornet, Tysslingen 11.3 (Mats

Kinnander). 1674 ex. Ruinen, Tysslingen 12.3 (Helny Olsson). 2704 ex. Ruinen, Tysslingen 13.3 (Helny Olsson). 3129 ex. Ruinen, Tysslingen 14.3 (Helny Olsson). 4090 ex. Ruinen, Tysslingen 15.3 (Helny Olsson). 4962 ex. Ruinen, Tysslingen 16.3 (Helny Olsson). 5403 ex. Ruinen, Tysslingen 17.3 (Helny Olsson). 3800 ex. Norra tornet, Tysslingen 18.3 (Per Hagström). 3444 ex. Norra tornet, Tysslingen 19.3 (Helny Olsson). 3000 ex. Norra tornet, Tysslingen 20.3 (Leif Johansson). 2568 ex. Ruinen, Tysslingen 21.3 (Helny Olsson). 2515 ex. Ruinen, Tysslingen 22.3 (Helny Olsson). 2288 ex. Ruinen, Tysslingen 23.3 (Helny Olsson). 1786 ex. Ruinen, Tysslingen 24.3 (Helny Olsson).

Flockar över 300: 364 ex. Kalsta åkrar, Kvismaren 12.3 (Per Karlsson Linderum). 444 ex. Kvismaren 12.3 (Magnus Friberg). 376 ex. Gällersta åkrar, Gällersta 26.3 (Per Karlsson Linderum). 300 ex. Hidingebro, Hidinge 31.3 (Johan Åhlén).

Sädgås

(*Anser fabalis*):

Ett par räkningar genomfördes både vår och höst. Det tycks som att koncentrationen av gäss i Kvismaren är på väg att lösas upp och större flockar ses nu på flera håll i landskapet än tidigare.

Vår: 4300 ex. Kvismaren 5.3 (Leif Sildén). 3000 ex. Gällersta åkrar, Gällersta 8.3 (Ove Pettersson).

Höst: 8329 ex. Kvismaren 24.9 (Magnus Friberg). 14152 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg). 6700 ex. Vibysjön 20.10 (Hakon Kampe-Persson). 12000 ex. Tysslingen 21.10 (Hakon Kampe-Persson).

Sädgås, underarten rossicus

(*Anser fabalis rossicus*):

Jämfört med för tio år sedan så har vi ett betydligt mycket högre antal rapporter av denna underart, men den är ändå förbisedd. Kanske för att många inte bryr sig om att leta efter dem. Men glöm inte att flera taxonomiska auktoriteter redan splittat sädgås i två arter, så det kan vara värt att försöka lära sig skilja dessa underarter. Samtliga observationer redovisas här.

Vår: 5 ex. Hjälmarsbergs åkrar, Hjälmarsberg 28.2 (Per Wedholm). 2 ex. Hammarbotten, Kvismaren 10.3 (Patrik Wikström). 2 ex. Vaken (vinter), Oset 11.3 (Håkan Svensson, Birgitta Dawidsson). 1 ex. Näsbyängen, Oset 12.3 (Per Wedholm). 100 ex. Rysjön, Kvismaren 28.3 (Åke Pettersson). 14 ex. Reningsdammen, Vretstorp 2.4 (Andreas Sandberg). 560 ex. Rysjön, Kvismaren 19.4 (Åke Pettersson). 37 ex. Rysjön, Kvismaren 29.4 (Åke Pettersson). 60 ex. sträckande N Klåvudden, Harge 1.5 (Andreas Sandberg, Daniel Yttermalm). 100 ex. Rysjön, Kvismaren 1.5 (Per Wedholm). 12 ex. Rysjön, Kvismaren 2.5 (Åke Pettersson). 150 ex. Södra moderna, Tysslingen 9.5 (Lennart Eriksson, Ove Pettersson). 1 ex. sträckande NO Björka lertag, Björka lertag 18.5 (Jonas Engzell).

Höst: 67 ex. Kvismaren 24.9 (Magnus Friberg). 70 ex. Rysjön, Kvismaren 7.10 (Musse Björklund,

Stefan Göransson m.fl.). 350 ex. Hammarbotten, Kvismaren 7.10 (Musse Björklund, Edvin Klein). noterad Lötén, Kvismaren 10.10 (Björn Eriksson, Clas Tornefjell). 413 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg). 1 ex. Vibysjön 20.10 (Hakon Kampe-Persson).

Spetsbergsgås

(*Anser brachyrhynchus*):

Spetsbergsgässen fortsätter att favorisera Närke både vår och höst. Tysslingen och Kvismaren har fortsatt en batalj om vilken lokal som ska anses vara Sveriges bästa och största rastplats för arten. Detta år så återtog Tysslingen förstaplatsen. Högsta vår och höstsiffran redovisas för respektive lokal.

Vår: 1000 ex. Nynäs åkrar, Kvismaren 21.3 (Åke Pettersson). 446 ex. Svalnåsmaden vindskyddet, Tysslingen 20.4 (Joakim Johansson).

Höst: 1740 ex. Tysslingen 9.10 (Lennart Eriksson). 940 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg).

Bläsgås

(*Anser albifrons*):

Arten uppträder i betydligt högre antal om våren än om hösten hos oss. Högsta noteringsarna från våren från Tysslingen och Kvismaren redovisas här.

Vår: 500 ex. Öby kulle, Kvismaren 25.3 (Per Tufvesson). 360 ex. Raststugemaden, Tysslingen 29.3 (Lennart Eriksson).

Höst: 16 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg). 18 ex. Tysslingen 21.10 (Hakon Kampe-Persson).

Fjällgås

(*Anser erythropus*):

Antalet fynd ligger i linje med senare år. Tyvärr verkar det mest vara förvirrade projektgäss som gästar oss numera.

Vår: 1 adult Rysjön, Kvismaren 28-29.4 (Anders Bertebo, Bo Runesson m.fl.). 2 ex. Boglundsängen 6.6 (Erik Törnvall, Ove Pettersson m.fl.).

Höst: 2 2K+ Kvismaren 5-15.10 (Göran Wingstrand, Barbara Leibiger m.fl.). 1 adult Tysslingen 11-21.10 (Lennart Eriksson, Christer Tegebro m.fl.).

Grågås

(*Anser anser*):

Det går fortsatt bra för arten i Sverige och det märks bland annat på allt högre toppnoteringar nästan varje höst. Spräcks 10 000 vallen i höst måne?

Noterbart: 9271 ex. Kvismaren 15.10 (Magnus Friberg).

Strippgås

(*Anser indicus*):

Fjärde året på rad som denna förvildade parkgås gästar landskapet.

